

Univerzita Karlova

Pedagogická fakulta

Katedra informačních technologií a technické výchovy

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Rozvoj jemné motoriky u dětí mladšího školního věku

Development of fine motoric skills in children of younger school age

Marie Zapletalová

Vedoucí práce: PaedDr. Ladislav Reitmayer, CSc.

Studijní obor: Vychovatelství, kombinované studium

2020

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně pod vedením PaedDr. Ladislava Reitmayera, CSc. V práci jsem použila informační zdroje uvedené v seznamu.

Úholičky, 24. 3. 2020

Děkuji vedoucímu své bakalářské práce PaedDr. Ladislavu Reitmayerovi, CSc. za jeho cenné rady a připomínky, které mně trpělivě poskytoval. Tyto rady a připomínky mě inspirovaly při zpracování této bakalářské práce.

Anotace

Bakalářská práce pojednává o rozvoji jemné motoriky u dětí mladšího školního věku. Teoretická část je věnována specifikům mladšího školního věku, rozvoji jemné motoriky, charakteristice školní družiny a papíru jako jednomu z nejvhodnějších technických materiálů používaných v zájmové činnosti ve školní družině. Výzkumná část obsahuje soubor činností pro práci s papírem a papírenskými výrobky, pomocí kterých by mělo docházet k rozvoji jemné motoriky u dětí mladšího školního věku. Je zde navržena a popsána realizace akčního výzkumu k posouzení vhodnosti daného souboru. Tento výzkum je následně vyhodnocen a uvedeny jeho výsledky.

Annotation

The Bachelor thesis focuses on fine motor skills development of lower elementary age children. The theoretical part presents specific features of the lower elementary age, fine motor skills development, after school care, and paper as one of the most appropriate technical materials used for art work in after school care. The research part includes portfolio of activities based on using paper and paper products, which should support and improve fine motor skills at the lower elementary age. This part also presents methods of implementing action research focused on testing appropriateness and effect of these activities. The research outcomes are analysed, and the results are presented in the final part.

Klíčová slova

Jemná motorika, mladší školní věk, školní družina, papír

fine motoric skills, children of younger school age, school club, paper

Obsah

Úvod.....	7
1 Cíle a úkoly bakalářské práce.....	8
2 Teoretická část.....	10
2.1 Specifika mladšího školního věku	10
2.2 Vývoj poznávacích procesů v období mladšího školního věku.....	11
2.3 Motorika.....	13
2.4 Charakteristika školní družiny	18
2.5 Školní družina při Základní škole Zdenky Braunerové	21
2.6 Technický materiál.....	25
3 Praktická část.....	27
3.1 Soubor činností k rozvoji jemné motoriky.....	27
4 Výzkumná část	29
4.1 Formulace řešeného problému	29
4.2 Cíl pedagogického šetření a úkoly výzkumné části	29
4.3 Metodika práce.....	30
4.4 Použité metody a techniky pedagogického šetření	31
4.5 Charakteristika a popis výběrového souboru	33
4.6 Harmonogram a místo průběhu pedagogického šetření.....	36
4.7 Kritéria sledování	36
4.8 Úkoly pro žáky z hlediska kritérii.....	53
4.9 Vyhodnocení a vyvození závěrů z ověřování	53
Závěr	61
Seznam použitých informačních zdrojů	63
Přílohy.....	1
Příloha č.1 - obsah jednotlivých oblastí vzdělávání.....	1

Příloha č.2 - zjištění počátečních motorických dovedností.....	3
Příloha č.3 - návrh alternativního souboru činností	5
Příloha č.4 - zjištění stavu motorických dovedností po realizování činností.....	7
Příloha č.5 - fotodokumentace úkolu č.1	9
Příloha č.6 - fotodokumentace úkolu č.2	10
Příloha č.7 - fotodokumentace úkolu č.3	11
Příloha č.8 - fotodokumentace úkolu č.4	12
Příloha č.9 - fotodokumentace činnosti k rozvoji jemné motoriky	13
Příloha č.10 - fotodokumentace úkolu č.1	17
Příloha č. 11 - fotodokumentace úkolu č.2	18
Příloha č. 12 - fotodokumentace úkolu č.3	19
Příloha č. 13 - fotodokumentace úkolu č.4	20

Úvod

Rozvoj jemné motoriky u dětí mladšího školního věku považuji za velmi důležité a zajímavé téma. Pracuji jako vychovatelka ve školní družině a v zájmových činnostech se zaměřuji na motorické dovednosti u žáků a jejich rozvoj. Jako technický materiál při těchto činnostech často používám papír, který má mnoho předností. Jedná se o cenově dostupný materiál, zdravotně nezávadný, s možností volby různých technik práce. Rozvíjí nejenom jemnou motoriku, ale umožňuje získávat nové dovednosti, znalosti a podporuje fantazii u žáků. Cílem práce bylo vypracovat soubor činností pro práci s papírem a papírenskými výrobky, pomocí kterých bude docházet k rozvoji jemné motoriky u dětí mladšího školního věku při činnostech ve školní družině. Navrhla jsem a realizovala akční výzkum k posouzení vhodnosti souboru činností z hlediska rozvoje jemné motoriky u dětí a realizovala jsem ho v oddělení školní družiny, které navštěvují žáci z prvních tříd. Následně jsem tento výzkum vyhodnotila a uvedla jeho výsledky. Problematiku rozvoje jemné motoriky u této skupiny žáků by bylo zajímavé sledovat dlouhodobě. Bohužel každý školní rok se sestavují nové skupiny žáků v odděleních školních družin, a tak tyto žáci již nebudou tvořit stejnou skupinu jako v tomto školním roce.

1 Cíle a úkoly bakalářské práce

Hlavní cíle:

- cílem práce je navrhnout a vypracovat alternativní soubor činností pro práci s papírem a papírenskými výrobky, pomocí kterých by mělo docházet k rozvoji jemné motoriky u dětí mladšího školního věku při činnostech ve školní družině;
- na základě pedagogického šetření zjistit, zda alternativní soubor činností vede v určitém časovém období k rychlejšímu, snazšímu a pevnějšímu rozvoji jemné motoriky u žáků.

Dílčí cíle:

- rozbor problematiky rozvoje jemné motoriky v praktických činnostech v rámci výchovné práce s dětmi mladšího školního věku ve školní družině při práci s papírem a papírenskými výrobky;
- vypracovat návrhy činností, které by mohly vést k rozvoji jemné motoriky u žáků;
- zjistit, zda tyto navržené činnosti skutečně povedou v určitém čase k rozvoji jemné motoriky.

Úkoly, které povedou k naplnění cílů:

- pojednání specifikace mladšího školního věku;
- studium a analýza zdrojů vztahujících se k problematice mladšího školního věku, k problematice rozvoje jemné motoriky;
- analýza školního vzdělávacího programu Základní školy Zdenky Braunerové Roztoky;
- uvést, jak jsou výchovné činnosti školní družiny zaměřené na rozvoj jemné motoriky u dětí mladšího školního věku realizované v konkrétní škole;
- vytipování činností, které by mohly vést při práci s určitým druhem materiálu k rozvoji jemné motoriky dětí mladšího školního věku;
- návrh plánů, kdy a ve kterém období školního roku by se tyto činnosti mohly realizovat;
- stanovení kritérií pro zjištění rozvoje (stagnace) jemné motoriky;
- navrhnout pro činnosti takové pracovní náměty, na kterých by byla tato činnost realizovatelná a při kterých by si měli žáci jemnou motoriku zdokonalit;

- realizovat výchovnou činnost a při ní vykonávat činnosti rozvíjející motorické dovednosti;
- vyhodnotit ověřování a vyhodnotit závěry.

2 Teoretická část

2.1 Specifika mladšího školního věku

Školní věk je obdobím, ve kterém dítě navštěvuje základní školu. Můžeme ho dělit na tři části. Ranný školní věk je obdobím, které začíná nástupem dítěte do školy. Nastává změna sociálního postavení, které podněcuje další vývoj dítěte, jeho osobnosti, schopností a dovedností. Získá novou sociální roli, naučí se číst, psát, počítat. V období středního školního věku dítě přechází na druhý stupeň základní školy a toto období trvá zhruba do 12 let. Dochází k nápadným změnám, na které lze pohlížet jako na přípravu na dobu dospívání. Dítě zaujímá určitou pozici ve škole, osobnostní vývoj ovlivňuje také i vrstevnická skupina. Je to období relativně klidné a vyrovnané. Starší školní věk je obdobím pubescence, tj. první fáze dospívání. Probíhá na druhém stupni základní školy a trvá přibližně do patnácti let, tj. do ukončení povinné školní docházky. (*Vágnerová 2012*)

Dalšími specifiky mladšího školního věku je školní zralost, školní připravenost a tělesný vývoj. Školní zralost určuje zralost centrální nervové soustavy. Tato zralost je zřejmá z odolnosti vůči zátěži, zvýšením emoční stability a schopností soustředit se. Je také podmínkou pro úspěšnou adaptaci na školní režim. Senzorická koordinace, rozvoj motoriky a liberalizace je jí také ovlivněna. Úroveň regulačních kompetencí působí na využití rozumových schopností a tím ovlivňuje úspěšnost ve škole. Školní připravenost má za cíl dosáhnout u dětí školní způsobilosti na základě určité úrovně předškolní přípravy z hlediska vlivu prostředí, výchovy a schopností. Učitelé základních škol ve spolupráci s pedagogicko – psychologickými poradnami připravují celou řadu materiálů, které využívají při zápisech do prvních tříd, a tak mají možnost zachytit děti, u kterých by se mohly ve škole objevit obtíže. (*Zelinková 2011*) Mladší školní věk se vyznačuje nápadným růstem dětí do výšky. Není dokončen vývoj kostry, dochází k jejímu formování, srůstání i ke změnám tvaru kostí. Stále je zde i mnoho chrupavčité tkáně a při nepřiměřeném zatížení může docházet k vadnému držení těla. Děti se vyznačují velkou pohybovou aktivitou, pohyby jsou přesnější, rychlejší, vytrvalejší a zlepšuje se také jejich koordinace. (*Hájek, Hofbauer, Pávková 2011*)

2.2 Vývoj poznávacích procesů v období mladšího školního věku

Vývoj zrakového a sluchového vnímání

Rozvoj kompetencí ve zrakové a sluchové percepci je jednou ze složek školní zralosti a v tomto období dosahuje úrovně potřebné pro zvládnutí osvojit si čtení a psaní. Zlepšuje se vidění nablízko. Děti předškolního věku lépe zaostřují na dálku než na blízko, ale u dětí mladšího školního věku se zvyšuje schopnost ovládat akomodaci oční čočky. Zvládají lépe rozlišovat obrázky, číslice i písmena a rozpoznávají různé detaily i jejich počet a tvar. Děti mladšího školního věku, jsou schopny koordinace očních pohybů, postupného prohlížení s určitým řádem a také se zaměřit na určitý cíl. Dochází k rozvoji úrovně senzomotorické koordinace, hlavně pohybů ruky a oka. Vnímání je zpětnou vazbou o přesnosti aktivit a rozvíjí dovednosti u dítěte. Na počátku mladšího školního věku dozrává schopnost rozpoznávat zvukovou podobu mluveného slova, jako jsou slova, slabiky, jejich počátek a konec. Také dokáží rozeznávat délku samohlásek, měkké i tvrdé slabiky a rozlišovat hranice slov. (Vágnerová 2012)

Vývoj myšlení

„Rozvoj myšlení mladších školáků se projevuje používáním takové strategie uvažování, která se řídí základními zákony logiky a respektuje vlastnosti poznávané reality, ... (Vágnerová 2012, s. 266). Piaget toto období nazývá fází konkrétních logických operací. Uvažování u dítěte se mění postupně, myšlení je vázáno na realitu. Dítě je schopno uvažovat o něčem reálném, i když to není aktuálně přítomno, ale stačí mu dřívější zkušenost. Zaměřuje se na poznávání skutečného světa, raději vychází z vlastní zkušenosti a má zájem přesvědčit se o pravdivosti tvrzení. Vázanost na určité znaky ustupuje. Do celkového závěru zahrnuje více hledisek, která umí kombinovat. Tedy děti mladšího školního věku uvažují již komplexněji a flexibilněji. Dokáží pochopit trvalost podstaty, že objekty a situace mohou mít různou podobu, i když jde stále o totéž. Osvojují si chápat vratnost proměn (myšlenkových operací), změnu situace již nechápou jako definitivní. Vázanost na realitu představuje omezení, bývá překonána až ve starším školním věku. (Vágnerová 2012)

Exekutivní funkce a autoregulace

Kontrola řízení a regulace poznávacích procesů a jejich aktivit – jde o schopnost a dovednost rozhodovat se, organizovat a plánovat postupy, cílevědomě a pružně reagovat. Ve školním věku se zvyšují nároky na pracovní paměť. Děti musí zpracovat a udržet více informací a kapacita pracovní paměti se plynule zvyšuje. Také se zlepšuje flexibilita pozornosti. Dítě je schopno podle potřeby přesouvat pozornost, potlačit nepotřebné informace, monitorovat chyby, ale i přepínat mezi pokyny. Schopnost soustředit se je jednou ze složek školní zralosti, ale její délka je stále omezená. V sedmi letech se dítě dokáže soustředit přibližně 10 minut. Schopnost ovládat pozornost se zvyšuje mezi osmým a jedenáctým rokem. Zlepšuje se také sebeovládání a vytrvalost. Přesto v mladším školním věku přetrvává tendence všimnout všem různým podnětům a na ně také reagovat. V průběhu celé školní docházky dochází u dětí k rozvoji autoregulace, která se projevuje změnou postoje k překážkám. U dítěte v mladším školním věku stále převládá emoční regulace. Dochází k rozvoji sebekontroly, ale dítě bez podpory dospělých mnohdy nemůže dosáhnout určené cíle, musí být vedeno a kontrolováno. (Vágnerová 2012)

Paměť a učení

Mezi šestým a dvanáctým rokem se paměťové funkce intenzivně rozvíjí. Děti začínají si osvojovat paměťové strategie jako je opakování, uspořádání informací, vybavování, a to pod vedením dospělých. Lépe si je osvojují ve známé situaci, při práci se známým materiálem. U nejmladších školáků při učení funguje paměť mechanicky, až později používají účinnější strategie zapamatování. (Vágnerová 2012)

Vývoj jazykových kompetencí

Při nástupu do školy, by dítě mělo mít dostatečnou slovní zásobu, která se dále ve škole rozvíjí pod vlivem výuky. U slov se učí vnímat jejich podobnost, rozdílnost, totožnost. Na počátku školního věku děti někdy ještě plně nepochopí smysl sdělení. Mluví většinou gramaticky správně, ale většinou neuvědoměle. Čtení je zpočátku bez porozumění, ale na konci druhé třídy dochází ke zlepšení kvality čtenářských dovedností, které vede k porozumění textu. Vývoj psaní probíhá ve dvou fázích. Nejdříve děti musí zvládnout techniku psaní a až později se zaměřují na obsah. (Vágnerová 2012)

Emoční vývoj a socializace

Školní věk nazývá Erikson fází citové vyrovnanosti. Zvyšuje se odolnost vůči zátěži a nabývá emoční stabilita. Školáci již lépe chápou své pocity. Prohlubuje se schopnost práce s empatií, rozumět emocím u jiných lidí a také o nich mluvit. Dokáží již lépe emoce ovládat, avšak je nedávají tak najevo jako děti v předškolním věku. V socializaci je velmi důležitý nástup dítěte do školy. Je to fáze přípravy na uplatnění ve společnosti. Dítě navazuje nové vztahy s lidmi. Důležité pro školní věk jsou tři sociální skupiny: rodina, škola, vrstevnická skupina. (Vágnerová 2012)

2.3 Motorika

Motorika je pojem označující celkovou pohybovou schopnost organismu. Hraje významnou roli ve vývoji dítěte. Je prvním prostředkem v procesu poznávání okolního světa, podílí se na vývoji kognitivních funkcí. (Zelinková 2011, s. 50)

Hrubá motorika

Prostřednictvím velkých svalových skupin se uskutečňuje hrubá motorika. U novorozenců probíhá na základě reflexů. Začátkem kojeneckého období se dítě začíná samostatně pohybovat. V batolecím období se chůze stává plynulejší, jistější a rychlejší. Po třetím roce dítěte se rozvoj motoriky zpomaluje; základní pohybové dovednosti má již osvojeny. V mladším školním věku dochází ke zklidňování rozvoje hrubé motoriky. Dítě má pohyby přesnější a umí je účelně využívat. Ve starším školním věku dochází k rychlému a nerovnoměrnému tělesnému růstu, což má za následek sníženou výkonnost, unavitelnost a menší odolnost dospívajících. Pohyby bývají i méně koordinované. (Zelinková 2011)

Jemná motorika

Jemná (obratná, obratnostní, šikovností, dovednostní atd.) motorika je definována jako schopnost obratně, kontrolovaně manipulovat malými předměty v malém prostoru. (Vyskotová, Macháčková 2013, s. 10) Její vývoj je propojen s hrubou motorikou. Koordinace pohybů jemné motoriky se zlepšuje v batolecím věku. Dítě začíná své pohyby, např. pohyby ruky, ovládat. Motorické schopnosti uplatňuje při hromadění předmětů, ale i při jejich zahazování. Kolem patnáctého měsíce dovede držet hrnek

a o něco později je schopno obracet stránky. Dvouleté dítě zvládá navlékat korále, dokáže se najíst lžičkou, zvládá držet tužku v ruce a čmárat s ní. Objevuje se lateralita, ale k jejímu ukotvení dochází až kolem šesti let dítěte. Po třetím roce je dítě samostatnější, dále se zlepšuje koordinace, dokáže si zapnout knoflíky, oblékat se, pokouší se stříhat nůžkami, uchopuje psací potřeby a snaží se je použít. Rozvíjí se kresba. V pěti letech umí nakreslit postavu, která má trup i končetiny. Vybarvuje, kombinuje různé barvy, vystřihuje. Pracovní náčiní by mělo zvládat správně držet a používat. Kolem šestého roku si začíná všimnout detailů a používá je ve své kresbě. Také umí udělat uzel, šít velkou jehlou, řezat pilkou, používat kladivo. (Vyskotová, Macháčková, 2013) Do skupiny jemné motoriky řadíme manipulační aktivity a komunikační motoriku.

Manipulační aktivity

„Manipulace je manuální činnost při vykonávání složitých prací, odborný způsob zacházení s objektem“ (Vyskotová, Macháčková, s.10). Manipulační aktivita je schopnost provádět složité pohyby, zvládat je koordinovaně a upravovat je podle podmínek. Tyto pohyby jsou záměrné, cílené, uvědomované a vedoucí k tvůrčí činnosti člověka. Člověk je schopen formy manipulace různě kombinovat např. úchopy, údery, tlaky. V jemné motorice také mluvíme o pedipulaci a oropulaci. Pedipulací nazýváme cílené a záměrné pohyby prováděné nohama. Oropulace je manipulace vykonávána pomocí úst, která jsou prvním nástrojem pro uchopování předmětů, a až později tuto činnost přebírají ruce. Nejdůležitějším nástrojem u člověka pro manipulaci s nástroji je ruka, prostřednictvím které vstupuje do vzájemné spolupráce s prostředím. Prostřednictvím manipulace člověk vykonává různé úkoly, tvoří a pracuje. Tuto činnost vykonává uvědoměle a záměrně. (Vyskotová, Macháčková 2013)

Komunikační motorika

Pod tento pojem spadají - oromotorika, logomotorika, grafomotorika, mimika a vizuomotorika.

Oromotorika - jedná se o pohyby mluvicích orgánů, které umožňují svaly v oblasti úst. Souvisí s logomotorikou a mimikou. „Logomotorika je pohybová aktivita mluvicích orgánů při artikulované řeči.“ (Vyskočová, Macháčková, s.10) Zapojují se převážně svaly v oblasti úst, pohyby na sebe navazují a prolínají se. Neopominutelnou úlohu zde zaujímá také jazyk, jeho pohyb, poloha a přítlaky.

Grafomotorika - jde o souhrn pohybů, které jsou ve vztahu s vykonáváním grafických činností. Jedná se o psychomotorické činnosti vykonávané, např. při psaní, čtení, kreslení, rýsování. U jedince se vyvíjí a zdokonaluje individuálně v průběhu vývoje. Zlepšuje se koordinace rukou a očí, dochází k osvojování písma. Při manipulaci s psacím nástrojem je nutná souhra očí a ruky, jeho správný způsob držení a také i vhodná poloha těla.

Mimika - uskutečňuje se záměrnou i podvědomou pohybovou aktivitou svalů v oblasti obličeje. Má za cíl vyjádřit, např. pocity, myšlenky, záměry, emoce jedince a umožňuje mu vytvořit různé emocionální výrazy v jeho tváři. Gestikulace zahrnuje koordinované pohyby těla (gesta, posunky), které slouží jako doprovod nebo náhrada řeči.

Vizuomotorika - je schopnost koordinace pohybů rukou a očí. Vizuomotorika je neopomenutelná podmínka pro rozvoj grafomotorických dovedností u dítěte. Dítě musí nejdříve písmena uložit do zrakové paměti a následně sloučit tento obraz s pohyby ruky.

(Vyskotová, Macháčková 2013)

Jemná motorika u dítěte v předškolním věku

V období před nástupem do školy se jemná motorika u dětí zlepšuje. „*V předškolním věku je úroveň jemné motoriky, grafomotoriky, vizuomotoriky jedním z důležitých kritérií při posuzování způsobilosti k zahájení školní docházky.*“ *(Bednářová, Šmardová 2011, s.13)*

Oblékání, stolování, hygienické dovednosti, pomáhání v domácnosti (například úklid hraček) rozvíjí koordinaci těla, jemné pohyby rukou a jejich souhru s očima. Vedením ke kreslení, dokreslováním i omalováváním podporujeme u dětí rozvoj vizuomotoriky a grafomotoriky. Úroveň jemné motoriky u předškolních dětí nám právě může poskytnout kresba, která bývá již realističtější, tvarovanější, proporcionálnější, a přibývá u ní detailů. Menší obratnost při každodenních činnostech, nevyhledávání kreslení, malování a činností vyžadujících koordinaci a obratnost jemných pohybů může ukazovat na nevyzrálou jemnou motoriku u předškolních dětí. Kresby těchto dětí bývají chudší, jednodušší, jejich linie jsou často kostrbaté a tato kresba celkově odpovídá dítěti mladšího věku. *(Bednářová, Šmardová 2011)*

Jemná motorika u dětí mladšího školního věku

Jemná motorika je významná pro školní úspěšnost a stále se zvyšuje její úroveň. V tomto období se nadále vyvíjí i pohybová koordinace, která je spojena s vývojem hrubé a jemné motoriky. Tuto koordinaci uplatňujeme každý den, od narození až do dospělosti. Do této

oblasti spadá i grafomotorika, motorika artikulačních orgánů a oční pohyby. Motorika artikulačních orgánů má vliv na výslovnost u dětí a tím ovlivňuje jejich řeč, čtení a psaní. Také mikromotorika očních pohybů, zejména pohyb zleva doprava, je nezbytný při osvojování si čtení a psaní. Senzomotorika, koordinace pohybů a vnímání, je potřebná pro další rozvoj jemné motoriky a její poruchy jsou patrné, například při písemném projevu dítěte. (Zelinková 2011) Určitá úroveň grafomotorických schopností je důležitým předpokladem k úspěšnému zvládnutí psaní. Mezi tyto schopnosti řadíme, například koordinaci pohybů levá ruka - pravá ruka, koordinaci ruka - noha, automatizaci pohybů, zapamatování a napodobování pohybu, jemnou motoriku ruky, odpovídající úroveň hrubé motoriky, propojení vnímání s pohybem, orientaci na ploše a v prostoru. (Jucovičová, Žáčková 2014) Úroveň grafomotoriky je patrná z kresby. Kresba dítěte v sedmi letech má již množství detailů. Šestileté dítě dokáže nakreslit trojúhelník a sedmileté i kosodélník. (Zelinková 2011) Mezi šestým a sedmým rokem se zdokonalují jemné a přesné pohyby prstů a tím i se vytváří schopnost manipulace s různými předměty. Již předtím si dítě musí osvojit různé koordinované pohyby. Dítě by mělo například správně držet tužku, zacházet s listem papíru. Zavčasu vhodně opravujeme technické chyby, kterých se mohou děti při těchto činnostech dopouštět. Zvláštní pozornost věnujeme správnému sezení, správnému položení zápěstí pracující ruky i poloze listu při kreslení a psaní. Dítě musí sedět u stolu rovně, pouze hlavu má nakloněnou lehce dopředu. Chodidly se dotýká podlahy a to celou plochou plošky nohy. Ruku, kterou nepracuje, má položenou na stole, ohnutou v lokti podélně s okrajem stolní desky, loket pracující ruky nezdvihá nad stolem, ale leží mu na pracovní desce. Zápěstí této ruky musí mít uvolněné tak, aby mohlo vykonávat pohyb ruky do všech stran. Dítě musí správně držet psací náčiní. Na horním článku prostředníčku leží tužka, kterou přidržuje palec a shora ukazováček, který je o něco níže než konec palce. O povrch papíru se opírá zápěstím i hranou malíčku. Horní konec tužky mu míří k rameni píšící ruky. Při kreslení a psaní je důležitá také poloha listu. List by měl ležet natočený ke kraji stolu pod úhlem 30 stupňů tak, aby se dítě nemuselo příliš natahovat. Všechny technické chyby je nutné co nejdříve u dítěte napravit. Mezi nejčastější symptomy nesprávného rozvoje návyků psaní můžeme zařadit držení tužky stiskem v pěsti, držení tužky za spodní nebo horní konec, špatné natočení zápěstí, ukotvení pracující ruky na místě s prsty vykonávajícími velmi drobné pohyby, silné nebo příliš volné stisknutí tužky, vytáčení papíru do různých stran, nesprávná poloha sezení při

práci, například ohnutá záda, jedno rameno vpřed, lokty ze stolu, tlak nohou na podlahu. Procvičování správných návyků při psaní je nutné často opakovat. Procvičování by nemělo trvat déle než 20 minut. (*Svojtka2011*) Rozvoj jemné motoriky a senzomotorické koordinace lze podpořit cviky, jejichž cílem je uvolnit nežádoucí svalové napětí, podpořit souhru jednotlivých pohybů, zlepšit pohybové dovednosti a zpevnit potřebné svalstvo ruky. Mezi vhodné činnosti a cvičení řadíme vlepování dílků papíru do předkresleného obrysu, vytrhávání z papíru, skládání papíru, stříhání, vybarvování, různé drobné ruční práce, manipulace s nářadím, pletení copánků, práce s přírodninami, provlékání, modelování a jiné. S nácvikem stříhání postupujeme od stříhání v libovolném směru, pak následuje stříhání mezi dvěma rovnými čarami, stříhání po silné čáře, po nezvýrazněné čáře, následuje stříhání vlnovky, obvod kruhu, vystřihování úhlů, a nakonec k různým kombinacím stříhání a vystřihování. (*Jucovičová, Žáčková 2014*) Děti v mladším školním věku mají rády činnosti, ve kterých mohou prokázat svoji zručnost, obratnost. Rády něco zhotovují vlastníma rukama, vyrábějí potřebné a užitečné věci, při kterých střídají různé druhy činností. Ruční práce má významný vliv na rozvíjení diferencovaných a koordinovaných pohybů a na rozvoj kontroly těchto pohybů svalovým cítem a zrakem. (*Petrovskij a kolektiv1977*) Prostřednictvím tvořivých her a námětů přispíváme k zdokonalování jemné a hrubé motoriky, tvořivých a výtvarných schopností, k logickému myšlení a pohybové dovednosti. Výtvarné činnosti, činnosti s použitím různého materiálu, pomůcek, doplňků a předmětů napomáhají k rozvoji představivosti, jemné motoriky, technické zručnosti a estetického cítění. Vždy by měla před touto činností proběhnout vhodná a nápaditá motivace. (*Špačková1998*) Tělesná a pohybová inteligence se vyznačuje schopností osvojit si různé pohybové dovednosti, tělesnou obratností a vysokou úrovní koordinace motoriky. Jedinci mají schopnost obratně zacházet s předměty, která vyžaduje nároky na jemnou motoriku rukou a prstů. (*Švarcová 2008*) Učitel by měl dobře poznat individuální zvláštnosti žáka, každý žák by měl mít možnost pocítit radost a úspěch. Je nutný komplexní rozvoj osobnosti žáka v oblasti kognitivní, afektivní a psychomotorické. (*Kalhous, Obst a kol. 2002*)

Poruchy motoriky

Problematika poruch jemné motoriky se týká především budoucích povolání. Je otázkou, do jaké míry se může tento nedostatek během vývoje měnit a event. i cvičením úroveň výkonů zlepšovat. Je známo, že např. u dysgrafiků se doporučují speciální cviky. (Langer1999, s.208) Původ nedostatků v oblasti jemné motoriky může být zapříčiněn mozkovými poruchami vzniklými v období perinatálním a postnatálním. Rizikové období pro vznik těchto poruch je období porodu. Dalším faktorem, o kterém se domníváme, že může ovlivnit jemnou motoriku při předčasném porodu, je nezralost (nedonošenost) dítěte. Tyto poruchy se méně často vyskytují samostatně, mnohdy jsou kombinované s jinými nedostatky, například s mentálním opožděním a sníženým tempem. Nedostatky v jemné motorice mohou být patrné snížením funkce v jemné koordinaci prstů a rukou. Menší manuální zručnost u takovýchto dětí bývá příčinou horší známky z pracovního vyučování. Při jemných pracích s papírem, dřevem, drobnými věcmi a jiným materiálem jsou patrné nepřesnosti, výrobky bývají ušpiněné a nepůsobí estetickým dojmem. Tyto děti většinou takové činnosti nevyhledávají. (Langer1999)

U dítěte oslabení v oblasti jemné motoriky a grafomotoriky může vést k neplynulosti tahů, ke zvýšenému tlaku na tužku, k proměnlivosti velikosti a sklonu písma, k nečitelnosti písemného projevu a ke snížené rychlosti. Po zahájení školní docházky nevyzrállost v oblasti sebeobsluhy může znamenat velký problém. Dítě se může cítit bezradné a méněcenné, objevuje se u něho pocit strachu, beznaděje a bývá nesamostatné, vyžadující pomoc druhých. (Bednářová, Šmardová 2011)

Praxie je schopnost plánovat a v určitém časovém sledu provádět smysluplné pohyby, přičemž vzniká takzvaná kinestetická melodie. (Zelinková 2011, s.59) Podmínkou je vzájemná spolupráce dílčích oblastí mozku. *Dyspraxie znamená nedostatečně vyjádřené, rozvinuté praktické schopnosti. (Zelinková 2011, s.60)* Děti s dyspraxií se projevují neplánovanými pohyby, jsou nešikovné, těžkopádné a nedokáží se plně soustředit. Nejedná se o poruchu pohyblivosti, ale o oslabení v chápání tělesného schématu a o poruchy vnímání kinestetických, vestibulárních a dotykových podnětů. U takového dítěte můžeme pozorovat těžkosti, například při zapínání knoflíků, zavazování klíčky, chytání míče, házení předmětem, tleskání a kresbě oběma rukama zároveň. (Zelinková 2011)

2.4 Charakteristika školní družiny

Školní družiny jsou zařízení, které mají v naší republice dlouholetou tradici a plní významnou úlohu na prvním stupni základní školy. (Hájek, Pávková,2003, s.7) Školní

družiny jsou zřízeny většinou při základních školách. Převážně je navštěvují žáci prvního stupně základní školy. Po vyučování zde děti tráví hodně času. Poskytuje dětem odpočinek, kam patří klidové činnosti, pohybové aktivity, rozmanité zájmové činnosti. Umožňuje přípravu na vyučování, která má rozmanitou podobu, například opakování učiva formou her, různá zájmová činnost, využívání poznatků v reálném životě, ale i možnost vypracování domácích úkolů. *(Bendl a kolektiv, 2015)*

Funkce výchovy

Výchova ve volném čase má své specifické funkce. Rozpoznáváme funkci výchovně-vzdělávací, zdravotní, sociální a preventivní. Velká pozornost je kladena na výchovně-vzdělávací funkce, jedná se o záměrné a cílevědomé formování osobnosti jedinců a za použití pedagogických prostředků k docílení reálných cílů. Děti různorodými činnostmi motivujeme k osobnostně i společensky vhodnému využívání jejich volného času, k osvojování nových dovedností, k získávání vědomostí a k celoživotnímu vzdělávání. Tím dochází k ztvárňování jejich osobnostních rysů. Funkce zdravotní nesmí být opomenuta, výchovné působení musí posilovat tělesný, duševní i sociální vývoj u dítěte. Děti vedeme ke zdravému stravování, upevňujeme u nich hygienické návyky, podporujeme u nich pohybové aktivity, režim den regulujeme střídáním činností různého typu. Sociální funkce můžeme pochopit více způsoby. Může jít o zabezpečení dohledu, zaměstnání a bezpečnosti u dětí v době po skončení vyučování, ale i o socializaci pomocí volnočasových skupin. *(Hájek, Hofbauer, Pávková 2011)*

Cíle, podmínky a prostředky výchovy ve volném čase

Cílevědomost je základním znakem výchovy. Pro stanovení přiměřených cílů je nutná znalost podmínek, ve kterých probíhá výchovný proces. Podle stanovených cílů a s přihlédnutím k podmínkám volí pedagog vhodné pedagogické prostředky. (Bendl a kolektiv, s. 124). Cíle můžeme definovat podle věku dětí, podle druhu činnosti, podle složky osobnosti, kterou se chceme zabývat. Cíle mohou být obecné, dílčí i specifické. Pro volbu cílů a prostředků je nutné se zaměřit na podmínky výchovy. Rozeznáváme vnitřní podmínky, jako jsou individuální a věkové zvláštnosti u dětí, a vnější podmínky, kterými se například rozumí materiální vybavení, prostory a sociální skupiny, které mají vliv na vychovávané. Výchovné subjekty, metody a formy výchovy, materiální

prostředky a obsahy výchovy, to vše můžeme zařadit mezi výchovné prostředky, které využíváme k dosahování cílů. *(Bendl a kolektiv 2015)*

Rozvoj jemné motoriky ve školní družině

Školní družina není přímým pokračováním vyučování, ale svou činností specifickým způsobem na něj navazuje. Týdenní a denní režim činností musí utvářet takové podmínky, které jsou vhodné pro uskutečňování výchovných záměrů pedagogů a splňují i psychohygienické nároky. Rozeznáváme činnosti odpočinkové, rekreační, zájmové, sebeobslužné i přípravu na vyučování. Záměrné a cílevědomé výchovné působení vychovatele musí probíhat systematicky. U dětí rozvíjí samostatnost, podporuje iniciativu, snaží se, aby děti k novým poznatkům dospěly vlastním přičiněním. *(Pávková, Hájek, Hofbauer, Hrdličková, Pavlíková 1999)*

Rukodělné činnosti

Jsou důležité pro vývoj dětské osobnosti v mladším školním věku, a to hlavně v oblasti rozvoje jemné motoriky. U dětí, které se ve školní družině věnovaly alespoň jedenkrát týdně rukodělné činnosti, měly rozvinutější jemnou motoriku, kterou prokazovaly kvalitnějším písemným projevem v rámci testů. Rukodělné práce u dětí rozvíjí i trpělivost, pečlivost, přesnost a estetické i prostorové cítění. Děti si také osvojují pracovní návyky, získávají informace o materiálech, pracovních postupech a rozvíjejí svoji tvořivost. Vychovatelé si připravují tematické plány, ze kterých vychází při realizování rukodělných činností. Obsahují pracovní náměty, pomůcky, materiál, metody a organizační formu činnosti. Rukodělné činnosti můžeme rozdělit podle používaného materiálu na drobné a přírodní materiály, modelovací hmoty, papír, textil, stavebnice a stavebnicové prvky. Při všech těchto činnostech je nutné dodržovat bezpečnostní a hygienické požadavky. *(Hájek a Pávková 2003)*

Pracovně technické činnosti

Podporují rozvoj manuálních dovedností, vedou k získávání nových vědomostí a jejich praktickému využití. Napomáhají zvětšovat zájem dětí o tvořivou práci, rozvíjejí u nich představivost a technické myšlení. K pracovně technickým činnostem řadíme také práce s různými materiály jako je papír, karton, dřevo, kov, plasty, textil, modelovací hmoty a jiné. *(Pávková, Hájek, Hofbauer, Hrdličková, Pavlíková 1999)*

Výchovně vzdělávací proces v rámci vyučování a ve volném čase tvoří dvě specifické oblasti. (Bendl a kolektiv 2015, s.153) Mají své odlišnosti, každá z nich probíhá v určitých charakteristických podmínkách, má své formulované cíle a využívá různých prostředků, ale obě tyto oblasti usilují o dosažení obecného cíle, a tím je vyrovnaně rozvinutá osobnost dítěte. Je velmi důležité vzájemné propojení procesu vyučování a zájmových činností. V zájmových činnostech vychovatelé mohou vyvolávat hlubší zájem o vyučovací předměty a tím uplatnit osobité schopnosti dětí, a naopak vyučující mohou u žáků ve vyučování vzbuzovat větší zájem o nabývání dalších vědomostí při zájmových činnostech. Je však velmi nutná dobrá spolupráce učitelů a vychovatelů. Vychovatelé by měli projevovat zájem o to, co se právě děti učí ve škole, a učitelé by zase měli mít informace o náplni činností žáků ve volném čase. (Bendl a kolektiv 2015)

2.5 Školní družina při Základní škole Zdenky Braunerové

Základní škola Zdenky Braunerové Roztoky, příspěvková organizace, je jedinou školou ve městě Roztoky a svou nabídkou musí uspokojovat potřeby a zájmy všech žáků. Z tohoto důvodu má všeobecné zaměření. Školní vzdělávací program nese jméno Škola pro všechny a činnosti školní družiny na tento program navazují.

Školní družina realizuje výchovně vzdělávací činnosti žáků mimo vyučování. Je určena zpravidla žákům prvního stupně. Žáci jsou přijímáni na základě písemné přihlášky. V budovách školy se nachází 15 oddělení školní družiny. Oddělení jsou naplňována maximálně do počtu 30 žáků a jsou věkově smíšená. Žáci pobývají v družině 3 až 4 hodiny, někteří i déle. Družina žákům nabízí a umožňuje nejrozmanitější odpočinkové a zájmové činnosti. Vychovatelky přizpůsobují poznávací, vzdělávací a zájmové činnosti ve vztahu k ročnímu období, tradicím a životu ve městě. Během školního roku chodí na procházku a využívají školní zahradu. Také se účastní různých kulturních akcí, divadel, výletů aj. (*Školní vzdělávací program pro základní vzdělávání (ŠVP), Škola pro všechny, Školní družina, 2018*)

Cíle školní družiny a jejich zaměření

Cílem školní družiny je rozvoj osobnosti žáka, umožnit žákovi setkávání se s ostatními vrstevníky, vytvářet inspirující, nestresující prostředí, poskytnou mu regeneraci sil po vyučování, naplňovat jeho zájmy a očekávání, poskytnou mu základ všeobecného

vzdělávání směřované na praktické jednání a podněcovat ho k tvořivému myšlení, vést ho k toleranci a ohleduplnosti, rozvíjet schopnost spolupracovat, formovat jeho životní postoje, vést k zdravému životnímu stylu. Vychovatel se snaží vytvářet bezpečné klima, podporuje partnerské vztahy založené na vzájemné ústě. Pečlivě zvažuje obsah, rozsah, způsob práce, prostředky, formy a metody užití při činnostech ve školní družině. Snaží se o spolupráci školní družiny, základní školy a zřizovatele, o spolupráci učitelů a vychovatelů. Rovněž spolupracuje i se zákonnými zástupci žáků. Motivuje žáky k úsilí o dosahování maxima. Využívá výběru jako metody k rozvoji kritického myšlení a odpovědnosti. Podporuje matematickou a čtenářskou gramotnost, využívá ICT v mimoškolních aktivitách. Respektuje věkové potřeby žáků a specifikaci zájmového vzdělávání. (*ŠVP pro základní vzdělávání, Škola pro všechny, Školní družina, 2018*)

Výchovné a vzdělávací strategie školní družiny

Vychovatelé společně uplatňují postupy, metody a formy práce, které vedou k utváření a rozvíjení klíčových kompetencí. Takto získaná úroveň kompetencí během pobytu žáků ve školní družině není konečná, ale je základem pro další vzdělávání a orientaci v každodenním životě žáka. Kompetence sociální a personální umožňuje rozvíjet u žáků schopnost spolupracovat a uznávat práci vlastní i druhých. Kompetence občanské mají žáky vést k zodpovědné a svobodné osobnosti, která uplatňuje svá práva a plní si své povinnosti. Kompetence pracovní u žáků pomáhají rozvíjet jejich schopnosti a možnosti a následně tyto vědomosti a dovednosti uplatňovat při profesní orientaci. (*ŠVP pro základní vzdělávání, Škola pro všechny, Školní družina, 2018*)

Režim školní družiny

Činnosti školní družiny se uplatňují především v rámci pravidelných činností, které utvářejí program školní družiny. Nejsou opomenuty ani individuální činnosti podporující rozvoj nadání žáků a spontánní činnosti jako je například pobyt žáků venku, hry a klidové aktivity žáků. Návštěvy knihovny, divadla, účast na besedách a jiné nepravidelné aktivity probíhají jako příležitostné činnosti školní družiny. (*ŠVP pro základní vzdělávání, Škola pro všechny, Školní družina, 2018*)

Denní rozvrh

6:30 – 7:40	výchovná činnost rekreační
11:45 – 13:30	příprava na oběd, odpočinková činnost
13:30 – 15:00	zájmová činnost, individuální činnost, vycházky
15:00 – 15:30	příprava na vyučování
15:00 – 17:00	zájmová činnost

- Odpočinkové činnosti – zařazené jsou nejčastěji ráno, po obědě, dle potřeby kdykoliv během dne a mají za úkol odstranit únavu u žáků.
- Rekreační činnosti – zahrnují odpočinek aktivní s náročnějšími pohybovými prvky a může jít i o rušnější činnost. Rekreační činnosti slouží k regeneraci sil.
- Zájmové činnosti – jde o řízenou individuální nebo kolektivní činnost, o organizovanou nebo spontánní aktivitu. U žáka rozvíjí jeho osobnost, podporuje jeho seberealizaci a další rozvoj pohybových dovedností a poznání.
- Příprava na vyučování – může jít o vypracování domácích úkolů, zábavné procvičování učiva, uplatňování a upevňování školních poznatků v praxi. Tato činnost se zařazuje do denního režimu až po 15. hodině.

(*ŠVP pro základní vzdělávání, Škola pro všechny, Školní družina, 2018*)

Výchovná činnost školní družiny

Při volnočasových činnostech je vychovatel žákům iniciátorem a průvodcem. Tyto činnosti řídí, navozuje, motivuje a hodnotí. U žáka podněcuje přirozenou zvědavost, probouzí u něho aktivní zájem o okolí a komunikaci. Dbá na bezpečností předpisy pro práci se žáky. Školní družina má k dispozici šest místností v budově Roztoky a dvě místnosti v budově Žalov. Zbývající oddělení školní družiny se nacházejí v kmenových třídách obou budov školy. Všechny místnosti jsou vybaveny vhodným nábytkem, který odpovídá věku žáků, a zařízení splňuje estetická kritéria. Oddělení mají prostor i pro oddech a relaxaci žáků. Jsou vybaveny televizemi, DVD přehrávači, CD přehrávači, počítači, kde jsou nahrány speciální programy pro žáky. Veškerá zařízení splňují estetická kritéria. Pro rozvoj osobnosti žáků je zde mnoho her, stavebnic a dalších hraček. Do náplně školní družiny jsou zařazeny výchovně – vzdělávací, poznávací, rekreační a jednorázové aktivity směřující k naplnění volného času a získávání vědomostí a dovedností mimo školní výuku. Pravidla hodnocení žáků při pobytu ve školní družině vycházejí ze zákona. Základem a cílem je poskytnout žákovi zpětnou vazbu v čem se zlepšil, co se naučil, jak postupovat dále. Při hodnocení nehodnotíme osobnost žáka, ale konkrétní ověřovaný úkol, soustředíme se na individuální pokrok každého žáka. V rámci celé školy je zajišťována bezpečnost a ochrana žáků. Žáci se řídí školním řádem a vnitřním řádem školní družiny. (*ŠVP pro základní vzdělávání, Škola pro všechny, Školní družina, 2018*)

Obsah vzdělávání

Hlavním cílem jednotlivých oblastí vzdělávání je naplnění výchovně vzdělávacích strategií a konkrétních cílů vzdělávání. Obsah těchto oblastí částečně vychází ze Školního vzdělávacího programu Škola pro všechny. (*ŠVP pro základní vzdělávání, Škola pro všechny, Školní družina, 2018*) Skládá se ze čtyř základních částí Člověk a svět práce, Člověk a jeho svět, Člověk a zdraví, Umění a kultura. Podrobný obsah jednotlivých oblastí příloha č. 1.

2.6 Technický materiál

Vzhledem k tomu, že navrhuji soubor činností pro práci s papírem a papírenskými výrobky, pomocí kterých by mělo docházet k rozvoji jemné motoriky u dětí mladšího školního věku, je následně v teoretické části stručně pojednáno o tomto technickém materiálu.

Historie výroby papíru

Papírovník – papyrus je název rostliny pěstované kolem roku 1800 př.n.l., která se využívala pro výrobu materiálu podobnému papíru. Teprve až ve 2.stol. n.l. byl vynalezen v Číně papír, který byl podobný dnešnímu papíru. V 8. století v Samarkandu váleční zajatci z Číny poskytli znalost technologie výroby papíru a následně došlo k jejímu rozšíření po celém Předním východě. Protože Arabové neměli rostliny, které rostly v Číně, začali používat pro výrobu papíru hadry a provazy. Papír ze Samarkandu začal postupně nahrazovat egyptský papyrus. Postupně se po světě rozšiřovala jeho výroba a tento rozvoj urychlil v roce 1444 vynález knihtisku. Za vlády Karla IV. ve druhé polovině 14. století se začal vyrábět papír i u nás. V roce 1499 byla založena papírna ve Zbraslavi a v dalších letech byly založeny papírny v Olomouci, Velkých Losinách a jejich počet postupně stoupal. *(Hanzlíková, Michálková, Vodáková 2000)*

Výroba papíru

Základní surovinou pro výrobu papíru je dřevo z jehličnatých i listnatých stromů, ke kterým se mohou přidávat i další suroviny. Ze dřeva mechanicky nebo chemicky získáváme vlákniny – dřevovinu a celulózu. Přidáním vody, mletím vláknin a smícháním přídatných látek vzniká papírovina. Z mlecích strojů se papírovina dále zpracovává na papírenském stroji. U papírenského stroje rozlišujeme mokrou část, kde dochází k odvodnění papíru, a suchou část, kde se nachází sušící válce. Hotový papír se navíjí na válce a dále se upravuje. *(Hanzlíková, Michálková, Vodáková 2000)*

Druhy papíru

Papír lze dělit podle plošné hmotnosti Papír – plošná hmotnost do 150 g/m². Mezi nejčastěji používané tiskové papíry řadíme křídový, hlubotiskový a novinový papír. Dále rozlišujeme poměrně velkou skupinu papírů psacích a kreslicích, kam patří, například kancelářský, náčrtkový, průklepový a sešitový papír. K obalování zboží slouží balící

papíry, kterých je velmi mnoho, například pergamenový a hedvábný. Karton – plošná hmotnost 150 až 250 g/m². V praktických činnostech je nejčastěji využíván karton psací, kreslicí a rýsovací. Dobře se na něj kreslí, píše i rýsuje. Lepenka – plošná hmotnost od 250 g/m², vzniká slepením nebo slisováním z více vrstev papíru. Rozlišujeme lepenky kartonážní a knihařské, technické, průmyslové a ostatní. Lepenka je materiál, který lze využívat pro výtvarné práce. Mohou vznikat výrobky, které jsou prosté, ale i velmi náročné. Podle vlastností papírenských výrobků rozlišujeme druhy papíru na bezdřevé, které jsou vyrobeny převážně z buničiny, na středně jemné vyrobené ze směsi buničiny a dřevoviny, přičemž obsah dřevoviny je do 50 %, a na dřevěné, které obsahují více než 50 % dřevoviny. Mezi mechanické, fyzikální a všeobecné vlastnosti patří formát (rozměr listu nebo archu), tloušťka (výška průřezu listu), nasákavost (schopnost papíru přijímat tekutiny), plošná hmotnost (hmotnost papíru o plošném obsahu na 1 m²), podélný směr (uspořádání vláken ve směru chodu papírenského stroje), příčný směr (je kolmý na podélný směr), odolnost proti přehybu (odolnost papíru snášet opakované přehýbání až do přetržení). Optické vlastnosti se projevují pohlcováním, odrazováním a propouštěním světelných paprsků. K optickým vlastnostem papíru řadíme svitnost (průhlednost), bělost, barvu a lesk. Mezi chemické vlastnosti řadíme stálost zbarvení na světle, stárnutí a trvanlivost papíru. (Hanzlíková, Michálková, Vodáková 2000)

Pracovní techniky

Rozlišujeme různé pracovní techniky oddělování (trhání, vytrhávání, stříhání, řezání, vysekávání), spojování (nalepování, slepování, proplétání, sešívání), tvarování (překládání, skládání, ohýbání), rozměřování a povrchová úprava (obkreslování, barvení, rozměřování). Jako materiál můžeme využívat kromě archů papírů, kartonů a lepenek i různý odpadový materiál, jako jsou roličky od toaletního papíru, kartonové role od koberců, vlnitá lepenka z obalů, tak i různé papírové výrobky například kelímky, krabice, tácky, talíře a misky. Při práci s papírem používáme různé nástroje, nářadí a pomůcky. Nejčastěji používáme, například nůžky, pravítko, nůž, jehlu, tužku lepidlo a sešíváčku. Nesmí být opomenuta správná manipulace s těmito předměty. Je velmi důležité umožnit dětem nácvik správného uchopení nářadí a nástrojů. (Hanzlíková, Michálková, Vodáková 2000) Ve školní družině patří papír k nejčastěji používaným technickým materiálům. *Papír je jeden z nejdostupnějších materiálů (Kociánová a kolektiv 1997, s.37)* Při práci

s ním děti rozvíjejí svou fantazii, tvůrčí schopnosti, představivost. Lze ho použít při výrobě velkého množství výrobků. Děti ho mohou stříhat, skládat, lepit, řezat, sešívát a jinak využívat ve své práci. Při manipulaci s ním využívají různé pomůcky a nástroje, které se učí správně používat. (*Kociánová a kolektiv 1997*)

3 Praktická část

V praktické části navrhuji soubor činností pro práci s papírem a papírenskými výrobky, pomocí kterých dochází k osvojení si základních dovedností při činnostech s papírem (stříhání, vytrhávání, lepení...) a rozvoji jemné motoriky u dětí mladšího školního věku. Tyto činnosti by byly uskutečněny v průběhu pobytu žáků ve školní družině. Je nutné pomocí určitých činností u žáků zjistit jejich počáteční motorické dovednosti. Po realizování činností rozvíjejících jemnou motoriku vyhodnotit, zda došlo na základě aktivit k rozvoji jemné motoriky nebo zda tento rozvoj nebyl patrný. K posouzení vhodnosti souboru činností z hlediska rozvoje jemné motoriky u dětí mladšího školního věku navrhuji soubor činností ke zjištění stavu motorických dovedností.

3.1 Soubor činností k rozvoji jemné motoriky

K dosažení rozvoje jemné motoriky u dětí mladšího školního věku by mělo být použito těchto činností: vytrhávání papíru, skládání papíru, stříhání papíru a lepení papírové mozaiky. Soubor činností je sestaven od nejjednodušších aktivit, vyžadujících si určité dovednosti, až po náročnější aktivity. U jednotlivých činností budou sledována tato kritéria: vytržení určitých tvarů a vytržení malých tvarů (vytrhávání papíru), překládání papírů a skládání jednoduchých tvarů (skládání papíru), úchop nůžek a přestřihávání papíru (stříhání papíru), manipulace s malými tvary papíru a nanášení lepidla štětcem (lepení papírové mozaiky).

Zjištění počátečních motorických dovedností

Pomocí těchto navržených určitých činností a technik zjistíme počáteční úroveň motorických dovedností u žáků. U každé činnosti jsou stanovena určitá kritéria, která budou sledována. Činnosti obsahují méně náročné náměty: duha, notýsek, ježek, louka. Náměty výrobků – viz příloha č. 2. Následně budeme tyto dovednosti pomocí dalších určitých činností rozvíjet.

Návrh alternativního souboru činností

Alternativní soubor činností obsahuje již náročnější náměty tak, aby docházelo k rozvoji jemné motoriky u žáků, jako je například rozvoj zručnosti, přesnosti, pečlivosti. Souvisejí se zlepšením koordinace oko ruka. Náměty výrobků alternativního souboru činností: jablíčko, pejsek, plot a list – viz příloha č. 3.

Zjištění stavu motorických dovedností po realizování činností

Soubor činností k posouzení vhodnosti námětů vhodných z hlediska rozvoje jemné motoriky u dětí mladšího školního věku je realizován s obdobným materiálem a náměty jako u činností navržených pro zjištění počátečních motorických dovedností u žáků. Budou sledována stejná kritéria jako u činností pro zjištění počátečních motorických dovedností. Aktivity jsou náročnější na zručnost, přesnost, pečlivost než počáteční aktivity. Náměty výrobků: květina, peněženka, dýně, slunce – viz příloha č. 4.

Vyhodnocení jednotlivých kritérií bude uvedeno v tabulce, ve které budou kritéria posuzována u jednotlivých žáků tak, aby bylo patrné, zda po realizování činností rozvíjejících jemnou motoriku došlo nebo nedošlo k rozvoji jemné motoriky u těchto žáků.

4 Výzkumná část

4.1 Formulace řešeného problému

K osvojení si základních dovedností při činnostech s papírem a k rozvoji jemné motoriky u dětí v mladším školním věku jsem navrhla a realizovala soubor činností pro práci s papírem a papírenskými výrobky. Tyto aktivity byly realizovány v průběhu pobytu žáků ve školní družině. Mezi tyto činnosti jsem zahrnula vytrhávání z papíru, skládání papíru, stříhání papíru a lepení papírové mozaiky. Soubor činností byl sestaven od nejjednodušších aktivit až po aktivity náročnější vyžadující si určité dovednosti. Nejdříve bylo nutné u žáků zjistit jejich počáteční motorické dovednosti. Následně jsem realizovala alternativní soubor činností, který obsahoval již náročnější aktivity zaměřené na rozvoj jemné motoriky u žáků. Ke zjištění stavu motorických dovedností u žáků po realizování alternativního souboru činností vhodného k rozvoji jemné motoriky jsem navrhla a realizovala náměty činností obdobných činnostem pro zjištění počátečních motorických dovedností u dětí v mladším školním věku. Tyto aktivity již byly náročnější na přesnost, zručnost a pečlivost. V průběhu všech aktivit jsem sledovala určitá kritéria. Patřily mezi ně: manipulace a papírem, úchop papíru, vytrhávání určitých tvarů z papíru, přetrhávání papíru, překládání a skládání papíru, koordinace oko ruka, úchop nůžek, manipulace s nůžkami, stříhání po čáře, vystřihávání jednoduchých tvarů, přestřihávání papíru, manipulace s lepidlem, manipulace se štětcem, úchop lepidla, úchop malých tvarů papíru, koordinace manipulace s papírem a lepidlem. Po realizování tohoto souboru činností jsem vyhodnotila, zda na základě aktivit určených k rozvoji motorických dovedností došlo k rozvoji jemné motoriky nebo zda rozvoj nebyl patrný. Manipulační obratnost jsem posuzovala na základě pozorování úrovně jemné motoriky u žáků a pozorováním jednotlivých složek manipulace. S žáky jsem vedla rozhovory týkající se zadaných úkolů, postupů a manipulace.

4.2 Cíl pedagogického šetření a úkoly výzkumné části

Cílem mé práce bylo vypracovat návrhy činností, které by mohly vést k rozvoji jemné motoriky u žáků. A následně zjistit, zda tyto navržené činnosti skutečně vedly k jejímu rozvoji. K docílení rozvoje jemné motoriky jsem zvolila tyto aktivity: vytrhávání papíru, skládání papíru, stříhání papíru a lepení papírové mozaiky. Pro zjištění motorických dovedností po realizování těchto činností jsem zvolila obdobný materiál a náměty jako

u činností k posouzení počátečních dovedností u žáků. Následně jsem své šetření vyhodnotila a uvedla z něho závěr.

Úkolem výzkumné části bylo vytypovat činnosti, které by mohly vést při práci s určitým druhem materiálu k rozvoji jemné motoriky u dětí mladšího školního věku. Jako materiál k tomuto zjištění jsem zvolila papír a papírenské výrobky z důvodu dostupnosti, jeho použití při výrobě velkého množství výrobků a možnosti využití různých pomůcek a nástrojů při práci s ním. Soubor činností obsahuje činnosti ke zjištění počátečních motorických dovedností u žáků, návrh alternativního souboru činností k rozvoji jemné motoriky a aktivity ke zjištění stavu motorických dovedností po realizování alternativního souboru činností. Soubor činností byl sestaven od nejjednodušších až po náročnější aktivity, vyžadující určité dovednosti. Zvolila jsem tyto činnosti: vytrhávání papíru, skládání papíru, stříhání papíru a lepení papírové mozaiky. Úkolem bylo navrhnout, kdy a ve kterém období budou činnosti realizované. Období pro realizaci činností jsem zvolila od poloviny září, kdy jsou již žáci zadaptováni na školní prostředí. Pedagogické šetření se uskutečnilo ve školní družině, v čase od 13 hodin do 14 hodin. V tomto čase probíhají ve školní družině zájmové činnosti. Pro zjištění rozvoje (stagnace) jemné motoriky u žáků jsem si stanovila určitá kritéria, která jsem sledovala v jednotlivých činnostech. Mezi sledovaná kritéria jsem zařadila: manipulaci s papírem, lepidlem, štětce a malými tvary papíru, úchop papíru, nůžek, lepidla, vytrhávání určitých tvarů, překládání a přestříhávání papíru, stříhání po čáře, koordinaci manipulace s papírem a lepidlem, koordinaci oko ruka.

4.3 Metodika práce

Pro ověření si vhodnosti návrhů souboru činností pro práci s papírem a papírenskými výrobky, pomocí kterých dochází k rozvoji jemné motoriky u dětí mladšího školního věku ve školní družině, jsem zvolila skupinu žáků, kteří navštěvují jedno oddělení školní družiny a v základní škole jsou žáky prvních tříd. Jedná se o heterogenní skupinu 10 žáků, 5 dívek a 5 chlapců. Jejich věk se pohybuje od 6 let do 7 let. Činnosti jsem časově rozložila od poloviny září, kdy už jsou žáci dobře zadaptováni na školní prostředí, až do poloviny prosince. Aktivity byly zařazené tak, aby nenarušovaly režim dne ve školní družině. Probíhaly v čase určeném pro zájmovou činnost dětí od 13 hodin do 14 hodin. Časová dotace pro jednotlivé činnosti se pohybovala od 30 do 45 minut. Žáci pracovali

samostatně u společného stolu. Žákům jsem vždy připravila na stůl pomůcky ke konkrétní činnosti. Všechny pomůcky k aktivitám byly poskytnuty školní družinou, žáci si nemuseli z domova žádné nosit. Písemnou přípravu k činnostem jsem měla stále k dispozici tak, abych se mohla ujistit o správnosti svého postupu. Pro písemné poznámky, které jsem následně využila při svém hodnocení, jsem využila zápisník, do kterého jsem si zaznamenávala své poznatky z pedagogického šetření. Mohla jsem tak porovnávat jednotlivé aktivity mezi sebou a plánovitě sledovat procesy, které vedou k objasnění daného tématu.

4.4 Použité metody a techniky pedagogického šetření

Pro analýzu manipulačních funkcí můžeme sledovat jednotlivé složky manipulace nebo komplexní úkony pro plnění zadaného úkolu. Manipulační obratnost můžeme posuzovat tím, že pozorujeme, jak dítě plní zadané úkoly, zda je plní přesně, snadno, rychle nebo mu zadaný úkol dělá obtíže. (*Vyskotová, Macháčková 2013*)

Pozorování

Pozorování je jedna z nejčastějších a nejdůležitějších technik používaných za účelem shromáždění materiálů při pedagogické šetření. Jedná se o cílevědomé, soustavné a plánovité sledování procesů směřující k objasnění souvislostí a vztahů sledované skutečnosti. Pozorování může probíhat při různých aktivitách a předmětem může být jedinec nebo celá skupina žáků. Je nutné si stanovit cíle zaměření, časový průběh pozorování, metodiku pozorování, způsob zápisu a metodiku zpracování. (*Švarcová Iva, 2008*)

Při svém pedagogickém šetření jsem metodu pozorování použila ve všech činnostech: při zjištění počátečních motorických dovedností u žáků, v aktivitách rozvíjející jemnou motoriku a v činnostech, kterými jsem zjišťovala, zda došlo či nedošlo k rozvoji jemné motoriky u žáků. Vymezila jsem si sledované jevy při konkrétních činnostech. Tyto jevy jsem sledovala po celou dobu trvání aktivity. Doba trvání jedné činnosti se pohybovala od 30 až do 45 minut. Pozorovala jsem jak celou skupinu, tak i jednotlivé žáky a v průběhu i po skončení aktivity jsem si dělala písemné poznámky o svém pozorování. Následně jsem hodnotila zápisky z předešlých aktivit a porovnávala jsem je.

Metoda rozhovoru

Metoda rozhovoru spočívá na verbální komunikaci pedagoga s žákem nebo se skupinou žáků. Rozlišujeme tedy rozhovory individuální a rozhovory skupinové. Podle struktury otázek rozlišujeme: standardizovaný rozhovor – znění a pořadí otázek je předem určené a alternativy odpovědí jsou dané, polostandardizovaný rozhovor – otázky jsou doplněny o upřesňující a doplňující otázky, nestandardizovaný rozhovor – je připraven pouze okruh otázek, ale jejich obsah, pořadí a formulace není přesně dána. (*Švarcová Iva, 2008*)

Metodu rozhovoru jsem využila opět ve všech připravených činnostech. Připravila jsem si okruh otázek, které měly předem daný obsah, ale pořadí a jejich formulace nebyla předem dána.

Metoda experimentální

Metoda experimentální v souladu s cíli výzkumu a jeho úkoly vnáší do procesů cílevědomě změny. Snažíme se dokázat správnost či nesprávnost daných teoretických předpokladů. Základní funkcí experimentu je zjištění vztahů mezi jednotlivými faktory pedagogického působení a jeho výsledky. V přirozeném experimentu probíhá výzkumná činnost v běžném pedagogickém prostředí. (*Švarcová Iva, 2008*)

Na základě pedagogického šetření jsem zjišťovala, zda činnosti s papírem a papírenskými výrobky vedly k rozvoji jemné motoriky u dětí mladšího školního věku. Zjišťovala jsem počáteční motorické dovednosti u žáků, pomocí alternativního souboru činností jsem se snažila o rozvoj jemné motoriky a následně jsem navrhla, připravila a realizovala akční výzkum k posouzení vhodnosti souboru činností z hlediska rozvoje jemné motoriky u dětí mladšího školního věku v rámci případové studie na konkrétní škole s konkrétní skupinou žáků. Po realizování činností jsem vyhodnotila, zda došlo na základě aktivit k rozvoji jemné motoriky nebo zda tento rozvoj nebyl patrný. Všechny činnosti probíhaly v běžném pedagogickém prostředí, v prostorách školní družiny. Tyto prostory byly žákům známé.

4.5 Charakteristika a popis výběrového souboru

Činnosti, které řeší problematiku rozvoje jemné motoriky v praktických činnostech v rámci výchovné práce s dětmi mladšího školního věku, probíhaly ve školní družině Základní školy Zdenky Braunerové v Roztokách u Prahy. Oddělení školní družiny, kde jsem realizovala svůj výzkum, navštěvují žáci prvních tříd. Jednalo se o heterogenní skupinu 10 žáků (5 dívek a 5 chlapců) ve věku od 7 let do 8 let. Činnosti se uskutečnily v období od poloviny září až do poloviny prosince. Při tvorbě souboru činností vedoucí k rozvoji jemné motoriky u žáků jsem vycházela ze školního vzdělávacího programu pro základní vzdělávání, Škola pro všechny, Školní družina, 2018. Předem jsem také konzultovala se třídními učitelkami tříd, které tyto žáci navštěvují, vhodnost činností, které jsem zvolila k dané problematice tak, aby korespondovaly s tematickými plány pro první ročník. Při výběru aktivit jsem přihlížela ke specifickým žáků v mladším školním věku, k jejich intelektuálním a manuálním schopnostem. Soubor činností byl tedy sestaven od nejjednodušších až po nejsložitější aktivity, vyžadující určité dovednosti. Zájem žáků o aktivity jsem zajistila vhodnou motivací a různorodostí vybraných činností. K dosažení rozvoje jemné motoriky jsem zvolila tyto aktivity: vytrhávání papíru, skládání papíru, stříhání papíru a lepení papíru. U jednotlivých činností jsem sledovala předem určená kritéria:

- vytrhávání z papíru – vytržení určitých tvarů, vytržení malých tvarů;
- skládání z papíru – překládání papíru, skládání jednotlivých tvarů;
- stříhání papíru – úchop nůžek, přestříhávání papíru;
- lepení papírové mozaiky – manipulace s malými tvary papíru, nanášení lepidla.

Pomocí méně náročných námětů jsem zjistila počáteční motorické dovednosti u žáků.

- Vytrhávání z papíru – duha
Žáci vytrhávali z barevného papíru různé barvy proužků o šířce přibližně 2 cm a délce 20 cm. Tyto proužky potřeli lepidlem a přilepili na kreslicí karton tak, aby tvořily duhu. Následně dokreslili pastelkami na karton sluníčko, mráček a dešťové kapky.
- Skládání z papíru – notýsek
Žáci přeložili barevný papír na polovinu, zarýhli a vytvořili tak obálku notýsku. Stejně postupovali u bílého papíru. Následně přeložili tři bílé archy a založili

papíry do sebe tak, aby barevný papír byl na povrchu. Hřbet vytvořili sešitím papírů sešívačkou. Obálku notýsku ozdobili obrázky namalovanými pastelkami.

- Stříhání z papíru – ježek

Žáci dostali kreslicí karton s obrysem ježka. Z pruhů hnědého papíru žáci odstříhávali postupně kousky, které následně lepili na obrys ježka. Kousky přesahovaly obrys tak, aby vystihovaly ježkovy bodliny. Následně ježkovi pastelkami domalovali čumák a oko.

- Lepení papírové mozaiky – louka

Žáci si vybrali vhodné barvy kousků barevných papírů tak, aby vystihovaly barvy květů na louce. Jednotlivé kousky natírali lepidlem a lepili je na zelený arch papíru.

Alternativní soubor činností obsahoval již náročnější náměty. Pomocí tohoto by mělo být dosaženo rozvoje jemné motoriky u žáků.

- Vytrhávání z papíru – jablíčko

Na červený papír žáci obkreslili šablonu ve tvaru jablka. Následně tento tvar vytrhali, potřeli ho lepidlem a nalepili na kreslicí karton. Pastelkami dokreslili bubák a stopku.

- Skládání z papíru – pejsek

Žáci si nejdříve důkladně prohlédli obrázkový postup na složení hlavy pejska. Tento postup byl po celou dobu činnosti žákům k dispozici a mohli si ho kdykoliv prohlédnout. U čtvercového papíru žáci přeložili k sobě protilehlé rohy. Takto vzniklý trojúhelník rozevřeli a ohnuli protilehlé rohy tak, aby vznikla ouška pejska. Poté ohnuli spodní roh, který přilepili lepidlem, a tím vytvořili pejskovi čumák. Nakonec dokreslili pastelkami u pejska obličej.

- Stříhání z papíru – plot

Žáci nakreslili pastelkami podzimní stromy na kreslicí karton. Z barevných papírů vystříhali dva rozměry pruhů, které následně nalepili na karton s namalovanými stromy tak, aby znázorňovaly plot.

- Lepení papírové mozaiky – list

Žáci za pomoci šablony obkreslili tužkou na kreslicí karton tvar listu. Následně si nastříhali menší kousky z barevných papírů. Kousky potřeli lepidlem a nalepili do obkresleného tvaru listu tak, aby nepřesahovaly tento tvar.

K posouzení vhodnosti námětů z hlediska rozvoje jemné motoriky jsem navrhla a realizovala činnosti obdobné jako náměty k posouzení počátečních motorických dovedností u žáků. Tyto činnosti vyžadovaly již větší přesnost, zručnost a pečlivost u žáků než počáteční aktivity.

- Vytrhávání z papíru – květina

Žáci z barevných papírů vytrhali komponenty k tvorbě květiny. Vytrhali dlouhý stonek, list, střed (ve tvaru kruhu) a okvětní lístky. Vytrhané díly poskládali na kreslicí karton do tvaru květiny a za pomoci štětce a tekutého lepidla je nalepili.

- Skládání z papíru – peněženka

Žáci si prohlédli v knize postup na složení peněženky. Knihu jsem umístila na dostupné místo. Žáci měli možnost kdykoliv nahlížet do knihy a ujistit se tak o správnosti svého postupu. Žáci bílý kancelářský papír přeložili na polovinu, rozložili a ke vzniklé dělicí čáře ohnuli levou a pravou stranu ke středu. Následně opět přeložili skládačku napůl a opět ohnuli spodní a horní část k dělicí čáře. Nakonec skládačku přeložili napůl a tím vytvořili kapsičku. Peněženku žáci dokreslili pastelkami.

- Stříhání z papíru – dýně

Na barevný papír žáci obkreslili obrys dýně podle šablony a vystříhli ho. Ze zeleného papíru vystříhali listy a z hnědého papíru stopku. Dýni, list a stopku přilepili na papírový talíř. K přilepení komponentů použili štětec a tekuté lepidlo. Pastelkami žáci dokreslili detaily na dýni, list a ozdobili okraje papírového talíře.

- Lepení papírové mozaiky – slunce

Žáci vystříhali z archu žlutého barevného papíru deset pruhů. Zbylý žlutý papír rozstříhali na menší nepravidelné díly. Štětcem nanесли lepidlo na nepravidelné díly a přilepili je na kreslicí karton tak, aby tvořily kruh, případně ovál. Na žluté pruhy nanесли štětcem lepidlo a přilepili je po obvodu kruhu tak, aby znázorňovaly paprsky. Z barevných papírů vystříhali detaily na obličej sluníčka a po nanesení lepidla štětcem, je nalepili.

4.6 Harmonogram a místo průběhu pedagogického šetření

Harmonogram činností jsem rozložila od poloviny září, kdy už jsou žáci dobře zadaptovaní na školní prostředí, až do poloviny prosince. Činnosti se uskutečnily ve školní družině a byly rozvrženy tak, aby nenarušovaly její režim dne. Probíhaly vždy od 13 hodin do 14 hodin. Tento čas je ve školní družině vymezen pro zájmové činnosti. Časová dotace pro jednotlivé aktivity se pohybovala od 30 do 45 minut. Své šetření jsem uskutečnila v 5. oddělení školní družiny, které navštěvují žáci prvních tříd. Toto oddělení je velmi prostorné, vybavené vhodným nábytkem pro činnosti školní družiny. Stoly jsou variabilní a byly sestaveny do větších pracovních ploch tak, aby u pracovního stolu mohl sedět větší počet žáků. Materiál pro výtvarné a pracovní činnosti byl umístěn tak, aby byl dostupný všem žákům. Všechny činnosti žáci vypracovávali samostatně u jednoho pracovního stolu. Na pracovní stůl jsem vždy připravila žákům pomůcky vhodné k pracovní činnosti, která zrovna byla realizovaná. Některé pomůcky byly umístěny uprostřed stolu tak, aby si je mohli žáci brát dle potřeby a některé měl každý žák připraveny před sebou. Všechny pomůcky a materiály byly žákům poskytnuty školní družinou, žáci si je nemuseli přinášet z domova.

4.7 Kritéria sledování

U jednotlivých činností jsem sledovala kritéria, která jsem si předem určila. Své poznatky jsem si průběžně zapisovala do zápisníku. Ověřování respondenti jsou seřazeni takto: prvních pět respondentů jsou dívky a druhých pět respondentů jsou chlapci. Toto uspořádání jsem si zvolila z důvodu snadnějšího pozorování a možnosti posouzení, jak se tohoto úkolu zhostily dívky a jak chlapci. Pro přehlednější vyhodnocení výsledků svého pozorování jsem sestavila škálu hodnocení, kde jsem vycházela z pravidel obecného klasifikačního řádu, kterou jsem použila ve všech zadaných úkolech. Použila jsem ji jak při zjišťování počátečních motorických dovedností u žáků, tak i při zjišťování stavu motorických dovedností po realizování souboru činností, který podporoval rozvoj jemné motoriky u žáků.

Škála hodnocení u pozorování jednotlivých kritérií

0	neúspěšné provedení
1	velké obtíže a nutná dopomoc
2	obtíže
3	mírné obtíže s dopomocí
4	provedení s nepatrnými obtížemi
5	úspěšné provedení

Předvýzkum

Zjištění počátečních motorických dovedností

Úkol č.1

Činnost: vytrhávání papíru

Výrobek: duha

Kritérium 1: vytržení určitých tvarů

Kritérium 2: vytržení malých tvarů

		Kritérium 1	Kritérium 2
1	žákyně 1	3 (list papíru držela prsty obou rukou nad plochou stolu, mírné obtíže při natržení listu papíru – nutná dopomoc)	4 (mírné obtíže při dodržení šíře pruhů, pruhy se postupně rozšiřují, konce jsou širší než na začátku)
2	žákyně 2	5 (úspěšně vytrhala pruhy papíru, používala prsty obou rukou, list barevného papíru měla položený na ploše stolu, přidržovala ho dlaní levé ruky a prsty pravé ruky vytrhávala pruhy)	4 (mírné obtíže při dodržení dvou centimetrové šíře pruhů, posunováním listu barevného papíru na ploše stolu a mezi prsty se snažila o stejnou šíři pruhů, pruhy měla na konci širší než na začátku)
3	žákyně 3	5 (úspěšně vytrhala pruhy papíru, na začátku list papíru držela nad podložkou a prsty vytrhávala pruh, následně papír položila na plochu)	5 (úspěšně dodržela dvou centimetrovou šíři pruhů, pracovala velmi obratně a pečlivě, manipulace s papírem byla velmi dobrá)

		stolu a pokračovala s vytrháváním pruhů)	
4	žákyně 4	2 (obtíže při vytrhávání papíru, dlaní levé ruky papír přidržovala na ploše stolu a prsty pravé ruky vytrhávala pruhy, obtíže při počátečním natržení listu, při vytrhávání opakovaně přetrhla pruh)	2 (obtíže při dodržení šíře pruhů, pruhy nejsou stejně široké, šíře není dodržena po celé délce pruhu, papír neposouvala po ploše stolu, levou rukou držela list papíru a prsty pravé ruky se snažila pruh oddělit tahem)
5	žákyně 5	4 (vytrhávání pruhů provedla s malými obtížemi, při vytrhávání prvního pruhu se snažila oddělit pruh tahem, list papíru držela levou rukou nad plochou stolu a prsty druhé ruky oddělovala tahem pruh, následně začala list papíru posouvat mezi prsty, přičemž zjistila, že se jí daří mnohem lépe pruh vytrhat)	4 (první pruh papíru byl nestejně šíře, oddělit se ho snažila tahem papíru, následně při vytrhávání dalších pruhů si list papíru posouvala mezi prsty rukou a dařilo se jí vytrhat pruhy stejné šíře)
6	žák 1	3 (papír držel prsty levé i pravé ruky nad plochou stolu, pruhy vytrhával prsty obou rukou po velmi malých částech, papír si postupně posouval mezi prsty, menší obtíže při dodržení směru vytrhávání – nutná dopomoc)	3 (udržel stejnou šíři pruhů po jeho celé délce, pruhy nebyly rovně ukončeny, měly vzhled vlnovky)
7	žák 2	5 (úspěšně vytrhal pruhy papíru, papír měl položen na ploše stolu, levou rukou si list přidržoval a prsty pravé ruky vytrhával pruhy, vytrhával je rychle)	4 (nepatrné obtíže při dodržení dvou centimetrové šíře pruhů po celé jejich délce, některé pruhy byly u konce širší)
8	žák 3	1 (velké obtíže při vytrhávání pruhů, v levé ruce držel list barevného papíru nad plochou stolu a druhou rukou papír odděloval rychlým pohybem, dopomoc)	1 (velké obtíže při dodržení tvaru pruhů, byly někdy velmi úzké a přetrhly se nebo naopak široké, nutná dopomoc)
9	žák 4	3 (list papíru měl položený na ploše stolu, dlaní levé ruky přidržoval list papíru a prsty pravé ruky vytrhával pruh, který byl velmi široký, nutná dopomoc, následně vytrhal pruhy užší, široké 3-4 centimetry)	3 (všechny pruhy měly větší šíři, přibližně 3–4 centimetry, byly stejně široké po celé délce)
10	žák 5	5 (na ploše stolu přidržoval dlaní levé ruky list papíru a prsty pravé ruky vytrhával pruhy, obratně posouval papír dlaní a prsty ruky)	4 (šíře pruhů byla přibližně stejná dvoucentimetrová, na konci pruhů se mírně rozšiřovala)

Fotodokumentace – viz příloha č. 5

Úkol č.2

Činnost: skládání papíru

Výrobek: notýsek

Kritérium 3: překládání papíru

Kritérium 4: skládání jednoduchých tvarů

		Kritérium 3	Kritérium 4
1	žákyně 1	4 (při překládání měla list papíru položený na ploše stolu a prsty rukou přeložila k sobě protilehlé rohy listu, dlaní levé ruky si list papíru přidržela a prsty pravé ruky zarýhla, mírné obtíže při přesunutí papíru k zarýhnutí, protilehlé rohy se posunuly, žákyně si rohy znova upravila)	4 (mírné obtíže při dodržení přesnosti skládání rohů, skládání listů do sebe úspěšně provedla, složené listy rozevřela, naskládala na sebe a opět složila)
2	žákyně 2	4 (list papíru při překládání měla položený na ploše stolu a při zarýhnutí papír zvedla nad plochu stolu a prsty obou rukou zarýhla list, mírné obtíže při zarýhnutí, papír se nepatrně pomačkal)	4 (mírné obtíže, papíry se mírně pomačkaly, listy papíru bez obtíží skládala do sebe, pootevřela složený list papíru a vložila do něj druhý, takto pokračovala u všech listů)
3	žákyně 3	5 (při překládání měla list papíru položený na ploše stolu, prsty rukou přiložila protilehlé rohy papíru k sobě, prsty levé ruky přidržela list papíru a prsty pravé ruky papír zarýhla)	4 (listy papírů byly složeny přesně, složené listy papíru rozevřela na ploše stolu, postupně naskládala na sebe a opět složila a zarýhla, mírné obtíže při zarýhnutí, papíry se posunuly)
4	žákyně 4	3 (list papíru měla položený na ploše stolu a prsty levou rukou přiložila protilehlé rohy papíru k sobě, rohy přiložila nepřesně a prsty pravé ruky se snažila list papíru zarýhnout, levou rukou list pustila a rohy se posunuly, nutná dopomoc)	4 (mírné obtíže, listy nebyly složeny přesně, rohy papíru byly posunuté, pootevřela list papíru, prsty levé ruky ho přidržovala a pravou rukou postupně do něho vkládala ostatní listy)
5	žákyně 5	3 (list papíru se snažila přeložit nad plochou stolu, nedařilo se jí přiložit protilehlé rohy k sobě, nutná dopomoc, list papíru si položila na plochu stolu, list přeložila od sebe, přidržela ho levou rukou a prsty pravé ruky zarýhla)	3 (zpočátku listy byly přeloženy nepřesně, po dopomoci se přesnost přeložení zlepšila, listy vkládala bez rozevření do sebe, po dopomoci listy rozevírala a vkládala sama, menší obtíže, listy se jí uzavíraly, dopomoc)

6	žák 1	4 (list papíru přeložil s nepatrnými obtížemi, list měl položený na ploše stolu, přidržel ho dlaní pravé ruky a prsty levé ruky ho zarýhl, menší obtíže při dodržení přesnosti přeložení)	4 (listy nebyly přeloženy přesně, rohy se posunuly při zarýnutí, listy papíru vkládal do sebe bez obtíží, vložené listy nakonec zarýhl)
7	žák 2	5 (úspěšné provedení, na ploše stolu měl položený list papíru, prsty rukou přeložil protilehlé rohy k sobě, levou rukou list papíru přidržel a pravou rukou zarýhl)	5 (listy papíru složil přesně, úspěšně přikládal protilehlé rohy k sobě, list papíru rozevřel a pokládal na něho další rozevřené listy papírů, následně přeložil a zarýhl)
8	žák 3	2 (obtíže při překládání listu papíru, nepřesné přiložení protilehlých rohů, list měl položený na ploše stolu, prsty rukou přiložil nepřesně protilehlé rohy a při pokládání levé ruky na list se protilehlé rohy posunuly, pravou rukou zarýhl)	3 (velmi nepřesně složené listy papíru, obtíže při skládání listů papíru, listy si po rozložení nepřidržoval a ty se opět složily, nutná dopomoc, vložené listy následně zarýhl)
9	žák 4	3 (list papíru držel nad plochou stolu, prsty rukou přiložil protilehlé rohy k sobě, obtíže při přesunutí rukou k zarýhnutí, rohy se posunuly, dopomoc, následně list papíru položil na plochu stolu a přeložil list papíru k sobě, dlaní levé ruky přidržel papír a prsty pravé ruky zarýhl)	4 (zpočátku nutná dopomoc při překládání papíru, následně překládal listy papíru na ploše stolu bez obtíží, menší nepřesnosti složených listů, list papíru pootevřel a vkládal další listy, následně zarýhl)
10	žák 5	4 (list papíru měl položený na ploše stolu, prsty rukou přiložil protilehlé rohy k sobě, levou rukou list přidržel a prsty pravé ruky zarýhl, nepatrné obtíže při překládání levé ruky k přidržení listu k zarýhnutí se mírně posunuly rohy papíru)	4 (provedení s nepatrnými obtížemi, menší nepřesnosti při překládání papíru, rohy mírně posunuté, list papíru rozložil na ploše stolu a další rozložené listy na něho pokládal, následně přeložil a zarýhl)

Fotodokumentace – viz příloha č. 6

Úkol č.3

Činnost: stříhání papíru

Výrobek: ježek

Kritérium 5: úchop nůžek

Kritérium 6: přestřihávání papíru

		Kritérium 5	Kritérium 6
1	žákyně 1	5 (úchop nůžek uskutečnila pravou rukou, palcem a ukazováčkem, úspěšné provedení)	4 (pruhy papíru přestřihávala bez obtíží, s nůžkami manipulovala obratně, pruhy papíru držela mezi prsty levé ruky, malé obtíže při dodržení velikosti ústřížků, ústřížky měli větší velikost)
2	žákyně 2	5 (úchop nůžek uskutečnila pravou rukou, palcem a ukazováčkem, úspěšné provedení)	4 (s nůžkami manipulovala obratně, mezi prsty levé ruky držela pruhy papíru bez větších obtíží je přestřihávala, ústřížky se lišily ve velikosti)
3	žákyně 3	5 (úchop nůžek uskutečnila pravou rukou, palcem a ukazováčkem, úspěšné provedení)	4 (manipulace s nůžkami byla bez obtíží, pruhy papíru držela prsty levé ruky a úspěšně je přestřihávala, zadanou velikost ústřížků nedodržela, ústřížky byly nestejně velikosti)
4	žákyně 4	4 (úchop nůžek uskutečnila pravou rukou, palcem a ukazováčkem, nepatrné obtíže při počátečním uchopení nůžek)	4 (s nůžkami manipulovala s nepatrnými obtížemi, pruhy papíru při přestřihávání mírně pomačkala v prstech levé ruky, dodržela velikost ústřížků)
5	žákyně 5	4 (úchop nůžek uskutečnila pravou rukou, palcem a ukazováčkem, nepatrné obtíže při počátečním uchopení nůžek)	3 (s nůžkami manipulovala s mírnými obtížemi, prsty levé ruky si přidržovala pruhy papíru, ústřížky nedostřihávala dokonce, konce odtrhla, dopomoc, velikost ústřížků byla stejná)
6	žák 1	5 (úchop nůžek uskutečnil pravou rukou, palcem a ukazováčkem, úspěšné provedení)	4 (manipulace s nůžkami byla bez obtíží, pruhy papíru držel prsty levé ruky, nedodržel velikost ústřížků, ústřížky byly velmi úzké)
7	žák 2	5 (úchop nůžek uskutečnil pravou rukou, palcem a ukazováčkem, úspěšné provedení)	4 (bez obtíží manipuloval s nůžkami, prsty levé ruky si přidržoval pruhy, nedodržel velikost ústřížků, nestejně, měly různé rozměry)
8	žák 3	4 (úchop nůžek uskutečnil pravou rukou, palcem a ukazováčkem,	3 (manipuloval s nůžkami s mírnými obtížemi, prsty levé ruky přidržoval

		nepatrné obtíže při počátečním uchopení nůžek)	pruhy, stříhal velmi rychle, ale papír nedostříhával, ústřížky nebyly rovně ustřižené, byly zubaté, dopomoc)
9	žák 4	4 (úchop nůžek uskutečnil pravou rukou, palcem a ukazováčkem, nepatrné obtíže při počátečním uchopení nůžek)	4 (s nůžkami manipuloval bez obtíží, pruhy papíru držel prsty levé ruky, nedodržel velikost ústřížků, ústřížky nebyly stejné velikosti)
10	žák 5	5 (úchop nůžek uskutečnil pravou rukou, palcem a ukazováčkem, úspěšné provedení)	5 (obratně manipuloval s nůžkami, prsty levé ruky přidržel pruhy papíru, dodržel velikost ústřížků)

Fotodokumentace – viz příloha č. 7

Úkol č.4

Činnost: lepení papírové mozaiky

Výrobek: louka

Kritérium 7: manipulace s malými tvary

Kritérium 8: nanášení lepidla

		Kritérium 7	Kritérium 8
1	žákyně 1	4 (v levé ruce držela lepidlo a prsty pravé ruky palcem a ukazováčkem uchopila mozaiku, malé obtíže při manipulaci s mozaikou, některé čtverečky pomačkala)	3 (lepidlo držela v levé ruce, mozaiku uchopila palcem a ukazováčkem pravé ruky, čtverečky se jí občas přilepily na prsty ruky z důvodu nanesení velkého množství lepidla, nutná pomoc)
2	žákyně 2	4 (v pravé ruce držela lepidlo a prsty levé ruky palcem a ukazováčkem uchopila mozaiku, nepatrné obtíže, nedařilo se jí uchopit pouze jeden čtvereček, vždy několik čtverečků vracela zpět do mističky)	3 (lepidlo držela v pravé ruce a prsty levé ruky se snažila nanést na mozaiku lepidlo, nedařilo se jí lepidlo nanést pouze na čtvereček, ale nanášela ho i na prsty, mozaika se jí lepila na prsty, pomoc)
3	žákyně 3	5 (lepidlo držela v levé ruce opřené o plochu stolu, úspěšně provedla úchop mozaiky, uchop uskutečnila prsty pravé ruky, palcem a ukazováčkem)	4 (v levé ruce držela lepidlo opřené o plochu stolu, mozaiku uchopila palcem a ukazováčkem levé ruky a otřením o plochu lepidla nanasla lepidlo, nepatrné obtíže, lepidlo nanasla i na prsty ruky, mozaika se přilepovala k prstům)
4	žákyně 4	4 (v levé ruce držela lepidlo, palcem a ukazováčkem pravé ruky provedla úchop čtverečků, nedařilo se jí uchopit pouze jeden čtvereček, vždy několik čtverečků vracela zpět do mističky)	4 (v levé ruce držela lepidlo, prsty palcem a ukazováčkem položila mozaiku na plochu lepidla a ukazováčkem a prostředníčkem pravé ruky nanasla lepidlo, palcem a ukazováčkem pravé ruky odebrala mozaiku z plochy lepidla, lepidlo nanasla i na prsty ruky, mozaika se jí lepila i na prsty)
5	žákyně 5	3 (lepidlo držela v levé ruce nad plochou stolu, prsty pravé ruky uskutečnila úchop mozaiky, nedařilo se jí uchopit pouze jeden čtvereček, držela vždy více čtverečků, pomoc)	3 (v levé ruce držela lepidlo, prsty pravé ruky palcem a ukazováčkem otírala dva až tři čtverečky najednou o plochu lepidla, mozaika se slepovala k sobě a lepila se jí na ruce, pomoc)
6	žák 1	4 (lepidlo držel v levé ruce opřené o plochu stolu, uchop uskutečnil prsty pravé ruky, palcem a ukazováčkem, uchopit pouze jeden čtvereček se mu	4 (v levé ruce držel lepidlo opřené o plochu stolu, mozaiku uchopil palcem a ukazováčkem levé ruky a položil mozaiku na plochu lepidla, následně palcem a ukazováčkem mozaiku

		vždy nezdařilo, přebytečné čtverečky vracel zpět)	nalepil, nepodařilo se mu nanést lepidlo pouze na mozaiku, nanesl lepidlo i na prsty ruky)
7	žák 2	4 (v pravé ruce držel lepidlo a prsty levé ruky palcem a ukazováčkem uchopil mozaiku, nedařilo se mu uchopit pouze jeden čtvereček, vždy několik čtverečků vracel zpět do mističky)	4 (lepidlo držel v pravé ruce a prsty levé ruky palcem a ukazováčkem se snažil nanést lepidlo na mozaiku, nepatrné obtíže, občas se mu nedařilo lepidlo nanést pouze na čtvereček, ale i na prsty ruky)
8	žák 3	3 (lepidlo držel v levé ruce nad plochou stolu, prsty pravé ruky uskutečnil úchop mozaiky, nedařilo se mu uchopit pouze jeden čtvereček, držel vždy více čtverečků, dopomoc)	2 (lepidlo držel v levé ruce nad plochou stolu, prsty pravé ruky palcem a ukazováčkem se snažil nanést na mozaiku lepidlo otřením o horní plochu, obtíže, lepidlo nanášel na více čtverečků najednou, mozaika se přilepila k sobě i na prsty rukou)
9	žák 4	4 (v levé ruce držel lepidlo, palcem a ukazováčkem pravé ruky provedl úchop čtverečků, nepatrné obtíže – nedařilo se mu uchopit pouze jeden čtvereček, ale vždy několik čtverečků vracel zpět do mističky)	3 (lepidlo držel v levé ruce a prsty pravé ruky se snažil nanést na mozaiku lepidlo, nedařilo se mu lepidlo nanést pouze na čtvereček, ale i na prsty, mozaika se mu lepila na prsty, čtverečky se slepovaly k sobě, dopomoc)
10	žák 5	5 (lepidlo držel v levé ruce opřené o plochu stolu, úspěšně provedl úchop mozaiky, úchop uskutečnil prsty pravé ruky, palcem a ukazováčkem)	4 (v levé ruce držel lepidlo opřené o plochu stolu, mozaiku uchopil palcem a ukazováčkem levé ruky a položil mozaiku na plochu lepidla, občas nenanesl lepidlo pouze na čtvereček, ale i na prsty)

Fotodokumentace – viz příloha č. 8

Alternativní soubor činností k rozvoji jemné motoriky

Po zjištění stavu počátečních motorických dovedností u dětí jsem se snažila následně tyto jejich dovednosti pomocí určitých činností rozvíjet. Aby docházelo k rozvoji jemné motoriky, navrhla jsem a realizovala soubor činností, který již obsahoval náročnější náměty a podporoval rozvoj zručnosti, přesnosti, pečlivosti a zlepšení koordinace oko ruka. Mezi náměty výrobků alternativního souboru činností jsem zařadila: jablíčko, pejska, plot a list – viz příloha č.3. Tyto aktivity byly náročnější již na přesnost, zručnost a pečlivost. V průběhu jednotlivých aktivit jsem sledovala předem určená kritéria: vytržení určitých tvarů a vytržení malých tvarů (vytrhávání papíru), překládání papíru a skládání jednotlivých tvarů (skládání papíru), úchop nůžek a přestřihávání papíru (stříhání papíru), manipulace s malými tvary a nanášení lepidla (lepení papírové mozaiky).

Výrobek: jablíčko

Činnost: vytrhávání papíru

Kritéria: vytržení určitých tvarů, vytržení malých tvarů

Při této činnosti jsem sledovala předem určená kritéria. Žáci pracovali s nadšením. Vytrhávali z barevného listu papíru jablíčko. List barevného papíru měli při vytrhávání položený na ploše stolu nebo ho drželi v prstech ruky nad plochou stolu. Někteří vytrhávali tvar prsty obou rukou, někteří si v jedné ruce list přidržovali a prsty druhé ruky vytrhávali. Žáci, kteří potřebovali dopomoc, se snažili vytrhat tvar jablíčka tahem většího kusu barevného papíru. Po dopomoci začali při oddělování více používat prsty a vytrhávali tvar po menších částech. Nakonec žáci vytrhali po obvodu jablíčka menší části tak, aby tvar odpovídal více tvaru jablka.

Výrobek: pejska

Činnost: skládání papíru

Kritéria: překládání papíru, skládání jednotlivých tvarů

Tato činnost se žákům velice líbila, a i při této činnosti jsem sledovala předem stanovená kritéria. Po celou dobu činnosti měli žáci k dispozici knihu s postupem výrobku a mohli se tak ujistit o správnosti svého postupu. Žáci měli položený arch papíru na ploše stolu, překládali papír dle návodu. Žákům se občas přeložený list papíru při zarýhnutí posunul,

a tak vznikaly nepřesnosti. Mírné obtíže se objevili při skládání uší. Dětem se zpočátku nedařilo papír přeložit správně v daném úhlu tak, aby znázorňoval uši. Byla nutná dopomoc.

Výrobek: plot

Činnost: stříhání papíru

Kritéria: úchop nůžek, přestřihávání papíru

U žáků jsem sledovala při této činnosti předem stanovená kritéria. Úchop nůžek uskutečnili žáci bez větších obtíží, pouze u dvou žáků se objevily nepatrné obtíže při úchopu, po dopomoci i tito žáci úchop nůžek úspěšně provedli. Přestřihávání kratších tvarů papíru žáci uskutečnili bez větších obtíží, pouze někteří žáci měli tvar nerovně ustřižen, byl zubatý. U delšího tvaru se objevovaly větší obtíže. Byla nutná dopomoc. Někteří žáci papír nedostřihli, ale konec odtrhli, někdy tvar nebyl rovný, ale vlnkovitý a zubatý. Objevovaly se i obtíže s dodržением velikosti tvaru, pruhy byly většinou širší než daný rozměr. Byla nutná dopomoc. Tato činnost byla pro děti náročnější.

Výrobek: list

Činnost: lepení papírové mozaiky

Kritéria: manipulace s malými tvary, nanášení lepidla

Jedním ze sledovaných kritérií byla manipulace s malými tvary. Žáci obratně manipulovali s nastříhanými tvary, pouze u některých žáků se objevily nepatrné obtíže. Tvary při úchopu pomačkali nebo se jim nedařilo uchopit pouze ustřižený dílek. Nanášení lepidla na malé kousky papíru některým žákům činilo obtíže. Lepidlo nenanesli pouze na ustřižený dílek, ale i na prsty rukou, což mělo za následek přilepení kousků papíru na prsty. Dva žáci se snažili nanášet lepidlo na více kousků najednou, po dopomoci se jim již nanášení lepidla na dílky papíru dařilo lépe.

Fotodokumentace – viz příloha č. 9

Výzkum

Zjištění stavu motorických dovedností po realizování činností

Úkol č.1

Činnost: vytrhávání papíru

Výrobek: květina

Kritérium 1: vytržení určitých tvarů

Kritérium 2: vytržení malých tvarů

		Kritérium 1	Kritérium 2
1	žákyně 1	4 (s nepatrnými obtížemi vytrhala různě veliké kousky barevných papírů, mírné obtíže při vytrhávání dlouhého stonku)	4 (mírné obtíže při dodržení velikosti kousků papíru tak, aby vyjadřovaly různé části rostlin)
2	žákyně 2	5 (úspěšně vytrhala kousky barevných papírů, pracovala obratně)	5 (úspěšné provedení, všechny díly splňovaly velikost pro tvorbu květiny)
3	žákyně 3	5 (úspěšně vytrhala kousky barevných papírů, pracovala velmi obratně)	5 (úspěšné provedení, všechny díly splňovaly velikost pro tvorbu květiny)
4	žákyně 4	3 (mírné obtíže při vytrhávání papíru u stonku, díl pomačkala, mírné obtíže při vytrhávání středu květiny, nutná dopomoc)	3 (mírné obtíže při dodržení velikosti dílů tak, aby vyjadřovaly části květiny, nutná dopomoc)
5	žákyně 5	4 (s nepatrnými obtížemi vytrhala různě veliké kousky barevných papírů, mírné obtíže při vytrhávání stonku, nestejná šíře, na konci širší než na začátku)	4 (nepatrné obtíže s velikostí některých dílů, některé díly vytrhala velice malé velikosti)
6	žák 1	4 (s nepatrnými obtížemi vytrhal různě veliké kousky barevných papírů, mírné obtíže při vytrhávání stonku, vytrhával po velice malých částech)	4 (nepatrné obtíže s vytrhávanými tvary, tvary vytrhával po velice malých částech)
7	žák 2	5 (úspěšně vytrhal všechny díly z barevných papírů)	5 (úspěšné provedení, dodržel velikost u všech vytrhávaných dílů)
8	žák 3	3 (mírné obtíže při vytrhávání kousků, nedařilo se mu vytrhat dlouhý stonek, díl přetrhl, s dopomocí požadované kousky papíru vytrhal)	2 (obtíže při dodržení velikosti dílů na tvorbu květiny, některé části vytrhal příliš malé, jiné neodpovídaly požadovanému tvaru)
9	žák 4	4 (s nepatrnými obtížemi vytrhal různě veliké kousky barevných papírů, mírné obtíže při vytrhávání stonku, stonek měl větší šíři)	4 (nepatrné obtíže, tvary měly požadovanou velikost, pouze stonek měl širší rozměry)

10	žák 5	5 (úspěšně vytrhal všechny díly z barevných papírů, pracoval obratně)	5 (úspěšné provedení, dodržel velikost u všech vytrhávaných dílů)
----	-------	---	---

Fotodokumentace – viz příloha č. 10

Úkol č.2

Činnost: skládání papíru

Výrobek: peněženka

Kritérium 3: překládání papíru

Kritérium 4: skládání jednoduchých tvarů

		Kritérium 3	Kritérium 4
1	žákyně 1	5 (úspěšné provedení, při překládání měla list papíru položený na ploše stolu, při zarýhnutí se vždy snažila pevně držet papír tak, aby se jí protilehlé rohy neposunuly)	5 (úspěšně složila peněženku, pracovala přesně a obratně)
2	žákyně 2	5 (úspěšné provedení, při překládání měla list papíru položený na ploše stolu, snažila se o přesnost při překládání)	5 (úspěšné provedení, listy papíru překládala přesně, peněženka měla odpovídající tvar)
3	žákyně 3	5 (úspěšné provedení, při překládání měla list papíru položený na ploše stolu, pracovala obratně a snažila se o přesnost při překládání listu)	5 (úspěšně složila peněženku, pracovala přesně a obratně)
4	žákyně 4	4 (při překládání měla položený list papíru na ploše stolu, snažila se o přesnost při překládání, nepatrné obtíže při zarýhnutí, protilehlé rohy se jí mírně posunuly)	4 (nepřesně překládaný list papíru, peněženka neměla stejnou šíři na obou koncích)
5	žákyně 5	4 (při překládání měla položený list papíru na ploše stolu, nepatrné obtíže při zarýhnutí, neudržela protilehlé rohy a ty se jí mírně posunuly)	3 (obtíže při skládání, nepřesně složená peněženka, tvar peněženky neúhledný, nutná dopomoc)
6	žák 1	5 (úspěšné provedení, při překládání měl list papíru položený na ploše stolu, při zarýhnutí dbal na to, aby se mu protilehlé rohy neposunuly)	5 (úspěšně složil peněženku, peněženka byla složena přesně)
7	žák 2	5 (úspěšné provedení, při překládání měl list papíru položený na ploše stolu, pracoval přesně a obratně)	5 (úspěšně složil peněženku, při skládání pracoval přesně a obratně)
8	žák 3	3 (mírné obtíže při překládání papíru, nepřesnosti při překládání, protilehlé rohy se mu při zarýhnutí občas mírně posunuly, nutná dopomoc)	3 (nepřesně složená peněženka, celkový tvar peněženky je neúhledný, nutná dopomoc)
9	žák 4	4 (při překládání měl položený list papíru na ploše stolu, nepatrné obtíže při zarýhnutí, neudržel protilehlé rohy a ty se mu mírně posunuly)	4 (nepřesně překládaný list papíru, nepřesně složená peněženka, nepřesný tvar)

10	žák 5	5 (úspěšné provedení, při překládání měl list papíru položený na ploše stolu, snažil se o přesnost při překládání listu)	5 (úspěšné provedení, listy papíru překládal přesně, peněženka měla odpovídající tvar)
----	-------	--	--

Fotodokumentace – viz příloha č. 11

Úkol č.3

Činnost: stříhání papíru

Výrobek: dýně

Kritérium 5: úchop nůžek

Kritérium 6: přestříhávání papíru

		Kritérium 5	Kritérium 6
1	žákyně 1	5 (úspěšné provedení, úchop nůžek uskutečňovala obratně, bez obtíží)	5 (úspěšně přestříhávala papír nůžkami, s nůžkami manipulovala obratně, úspěšně vystříhla požadované tvary)
2	žákyně 2	5 (úspěšné provedení, úchop nůžek uskutečňovala obratně, bez obtíží)	5 (úspěšně přestříhávala papír nůžkami, s nůžkami manipulovala obratně, tvary vystříhala bez obtíží)
3	žákyně 3	5 (úspěšné provedení, úchop nůžek uskutečňovala obratně, bez obtíží)	4 (dařilo se jí obratně přestříhávat papír nůžkami, manipulovala s nimi bez obtíží, malé obtíže při stříhání určitých tvarů, některé tvary byly menší)
4	žákyně 4	5 (úspěšné provedení, úchop nůžek uskutečnila bez obtíží)	5 (úspěšně přestříhávala papír nůžkami, manipulovala s nimi obratně, tvary vystříhala bez obtíží)
5	žákyně 5	4 (úchop nůžek uskutečnila pravou rukou, palcem a ukazováčkem, nepatrné obtíže při počátečním uchopení nůžek)	4 (nepatrné obtíže při přestříhávání papíru, občas papír nedostříhla, ale odtrhla ho)
6	žák 1	5 (úspěšné provedení, úchop nůžek uskutečňoval obratně, bez obtíží)	5 (úspěšně přestříhával papír nůžkami, s nůžkami manipuloval obratně, tvary vystříhal bez obtíží)
7	žák 2	5 (úspěšné provedení, úchop nůžek uskutečňoval obratně, bez obtíží)	5 (úspěšně vystříhal požadované tvary, papír přestříhával bez obtíží)
8	žák 3	4 (úchop nůžek uskutečnil pravou rukou, palcem a ukazováčkem, nepatrné obtíže při počátečním uchopení nůžek)	4 (nepatrné obtíže při odstříhávání papíru, občas papír odtrhl, občas nebyl papír ustřížen rovně, byl zubatý)
9	žák 4	5 (úspěšné provedení, úchop nůžek uskutečňoval obratně, bez obtíží)	5 (s nůžkami manipuloval bez obtíží, úspěšně přestříhával papír nůžkami)
10	žák 5	5 (úspěšné provedení, úchop nůžek uskutečňoval obratně, bez obtíží)	5 (obratně manipuloval s nůžkami, úspěšně přestříhávání papíru nůžkami, tvary vystříhal obratně)

Fotodokumentace – viz příloha č. 12

Úkol č. 4

Činnost: lepení papírové mozaiky

Výrobek: slunce

Kritérium 7: manipulace s malými tvary

Kritérium 8: nanášení lepidla štětcem

		Kritérium 7	Kritérium 8
1	žákyně 1	4 (malé obtíže při manipulaci s malými tvary, některé díly při úchopu pomačkala)	4 (lepidlo nanášela pomocí štětce na díly vystříhané z barevného papíru, občas nanesla velké množství lepidla)
2	žákyně 2	5 (úspěšná manipulace s malými tvary, tvary bez obtíží uchopovala)	4 (nepatrné obtíže při nanášení lepidla, občas nanesla lepidlo i na konce prstů ruky, díl se jí přilepil k bříšku prstu)
3	žákyně 3	5 (bez obtíží uchopovala díly vystříhané z barevného papíru, úspěšné provedení)	5 (úspěšné provedení, bez obtíží nanesla lepidlo na papírové díly)
4	žákyně 4	5 (úspěšně manipulovala s malými tvary, bez obtíží tvary uchopovala)	4 (nepatrné obtíže při nanášení lepidla, občas nanesla velké množství lepidla a díl se jí přilepil na konce prstů)
5	žákyně 5	4 (malé obtíže při manipulaci s malými tvary, některé díly při úchopu pomačkala)	4 (nepatrné obtíže při nanášení lepidla, občas nanesla velké množství lepidla a vystříhané díly tak byly pokryty lepidlem i na vrchní straně)
6	žák 1	5 (bez obtíží uchopoval díly vystříhané z barevného papíru, úspěšné provedení)	4 (nepatrné obtíže při nanášení lepidla, občas nanesl lepidlo i na konce prstů ruky)
7	žák 2	5 (úspěšná manipulace s malými tvary, tvary bez obtíží uchopoval)	5 (úspěšné provedení, bez obtíží nanesl lepidlo na papírové díly)
8	žák 3	4 (malé obtíže při manipulaci s malými tvary, některé díly při úchopu pomačkal)	3 (na papírové díly nanášel vždy velké množství lepidla, obtíže, nutná dopomoc)
9	žák 4	5 (bez obtíží uchopoval díly vystříhané z barevného papíru, úspěšné provedení)	4 (nepatrné obtíže při nanášení lepidla, občas nanesl velké množství lepidla a díl se mu přilepil na konce prstů)
10	žák 5	5 (bez obtíží uchopoval díly vystříhané z barevného papíru, úspěšné provedení)	5 (úspěšné provedení, bez obtíží nanesl lepidlo na papírové díly)

Fotodokumentace – viz příloha č. 13

K vyhodnocení výsledků z tabulek jsem použila sloupcových grafů, ze kterých jsem vyvodila závěry z ověřování.

4.8 Úkoly pro žáky z hlediska kritérií

Navrhla jsem pracovní náměty, při kterých by měli žáci jemnou motoriku nabývat. Realizovala jsem výchovnou činnost a při ní vykonávala činnosti zaměřené na rozvoj jemné motoriky. K dosažení rozvoje jemné motoriky žáci plnili tyto úkoly z hlediska kritérií:

- vytrhávání papíru
- skládání papíru
- stříhání papíru
- lepení papírové mozaiky

4.9 Vyhodnocení a vyvození závěrů z ověřování

Vyhodnocení kritérií u jednotlivých žáků

Zde jsem vyhodnotila jednotlivá kritéria u každého žáka. Popisuji, jak žáci při činnostech spolupracovali, jak je zadané úkoly zaujaly, zda je motivovaly k tvorbě.

Kritéria:

- kr. 1 - vytržení určitých tvarů
- kr. 2 - vytržení malých tvarů
- kr. 3 - překládání papíru
- kr. 4 - skládání jednoduchých tvarů
- kr. 5 - úchop nůžek
- kr. 6 - přestříhávání papíru
- kr. 7 - manipulace s malými tvary papíru
- kr. 8 - nanášení lepidla

Škála hodnocení u pozorování jednotlivých kritérií:

0	neúspěšné provedení
1	velké obtíže a nutná dopomoc
2	obtíže
3	mírné obtíže s dopomocí
4	provedení s nepatrnými obtížemi
5	úspěšné provedení

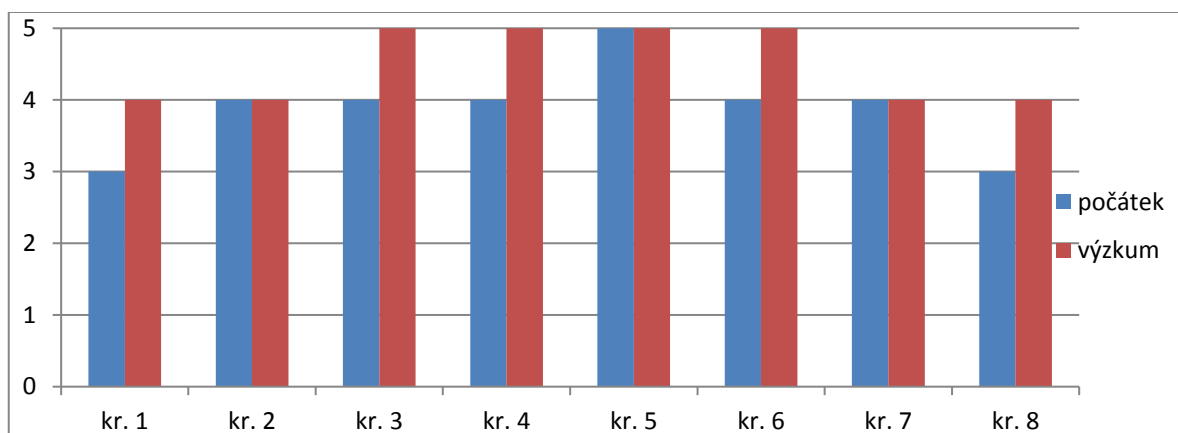
Sloupcové grafy:

horizontální lišta – kritéria sledování

vertikální lišta – škála hodnocení

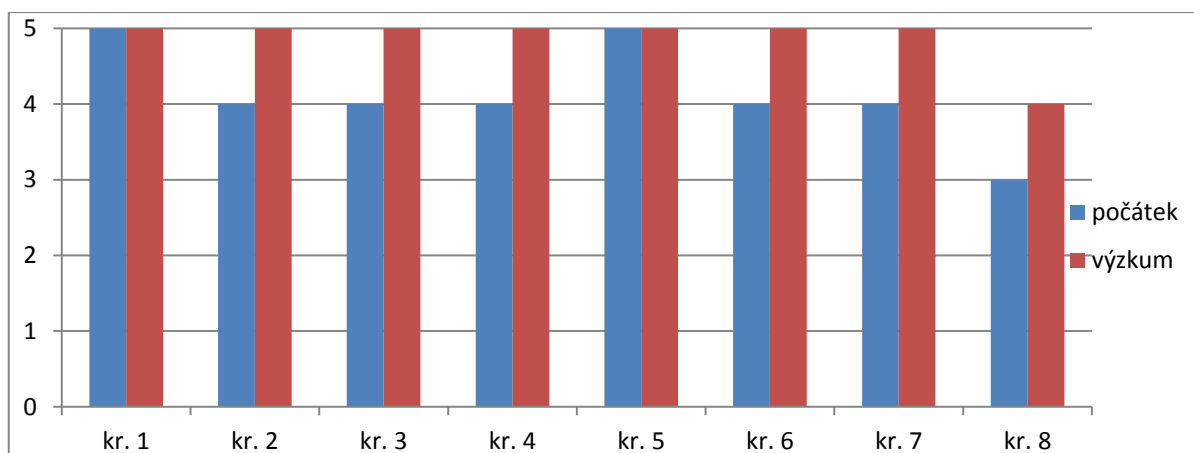
- počátek: počáteční motorické dovednosti
- výzkum: motorické dovednosti po realizování činností

1. žákyně 1

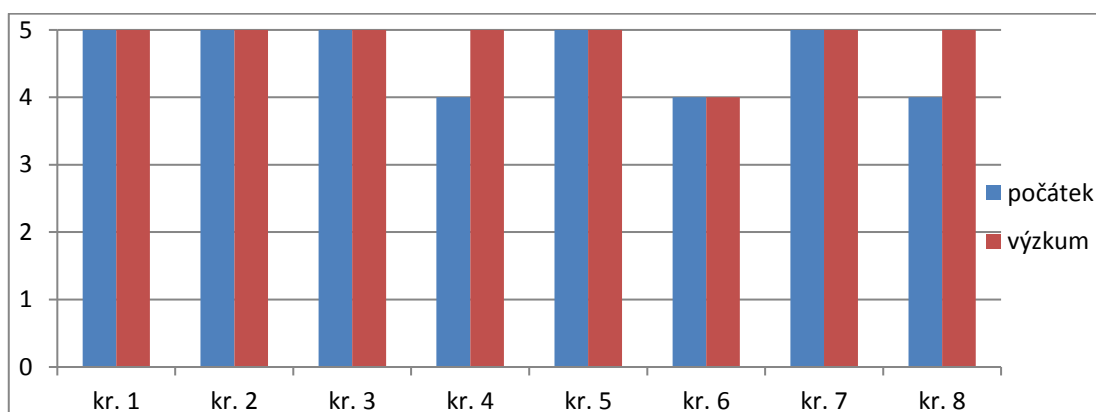
Žákyně 1 pracovala s nadšením. Velmi se při činnostech snažila. Před realizací aktivit podporujících rozvoj jemné motoriky se u dvou sledovaných kritérií (vytržení určitých tvarů, nanášení lepidla) objevily mírné obtíže, kdy byla nutná moje dopomoc. U žákyně došlo ke zlepšení motorických dovedností v pěti sledovaných kritériích. Nulový rozvoj motorických dovedností se vyskytl u třech kritérií, z toho kritérium číslo pět jsem vždy ohodnotila na hodnotící škále číslem pět (úspěšné provedení).

2. žákyně 2

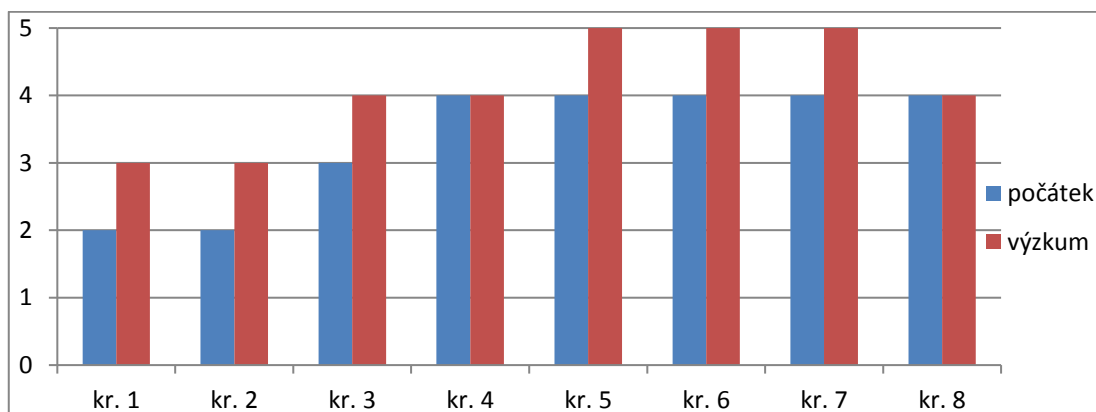
Žákyně 2 projevovala zájem ve všech připravených činnostech. Na činnosti se plně soustředila, pracovala pomaleji, ale snažila se být pečlivá a přesná. U dvou kritérií úroveň její motoriky na hodnotící škále vždy dosahovala čísla pět (úspěšné provedení) a u šesti kritérií došlo k posunu rozvoje jemné motoriky. V případě kritéria číslo 8 (nanášení lepidla) byla nutná na počátku při zjišťování motorických dovedností dopomoc. Patrný rozvoj jemné motoriky byl u šesti kritérií.

3. žákyně 3

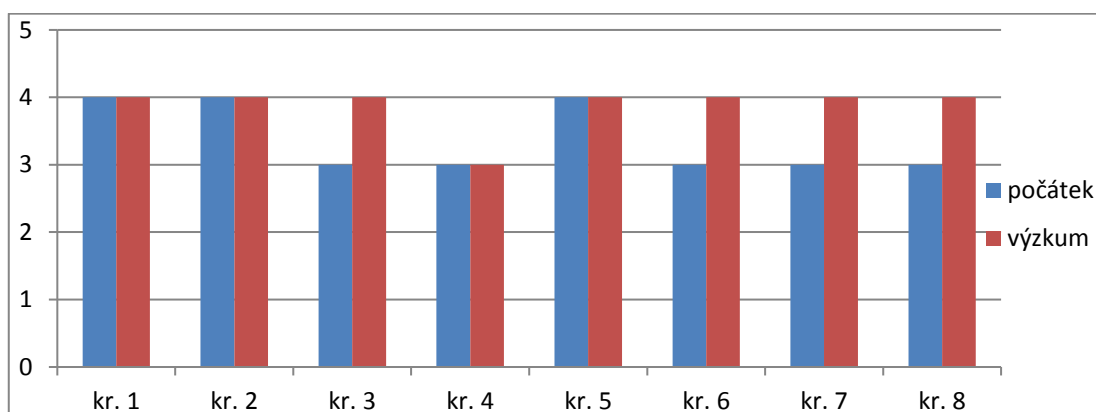
Žákyně 3 je velmi klidné povahy, která projevuje zájem o ruční a výtvarné práce. S materiálem a pomůckami pracovala velmi obratně. Ve všech činnostech se plně soustředila na zadaný úkol. V pěti kritériích jsem vždy ohodnotila úroveň jemné motoriky na škále hodnocení nejvyšším číslem. Ve dvou případech došlo k nabytí jemné motoriky, ale v kritériu číslo 6 (přestřihávání papíru) posun rozvoje jemné motoriky nebyl patrný.

4. žákyně 4

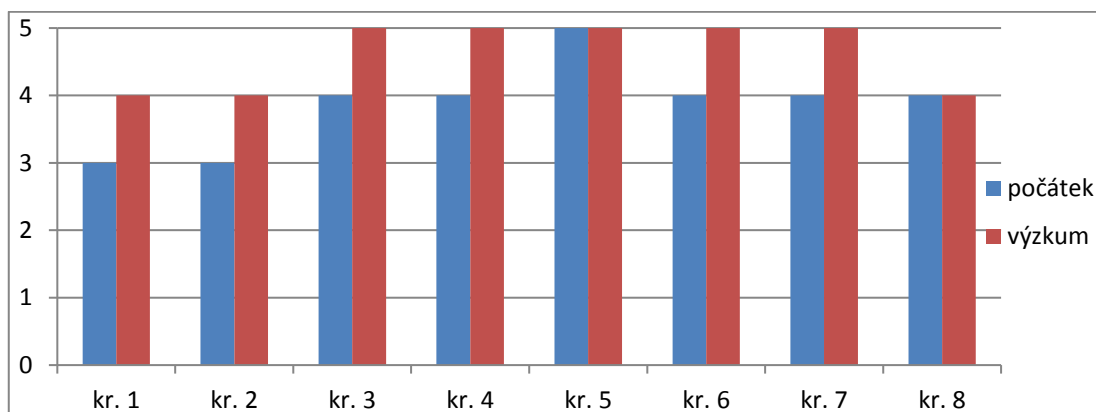
Žákyně 4 o všechny činnosti projevila zájem. Při určitých činnostech byla nutná moje dopomoc. Obtíže se objevily hlavně při vytrhání určitého tvaru nebo i u vytrhávání malých tvarů z papíru. Po realizaci aktivit k rozvoji jemné motoriky se úroveň její jemné motoriky zlepšila. U žákyně došlo k zlepšení u šesti sledovaných kritérií. Rozvoj nebyl patrný u dvou kritérií.

5. žákyně 5

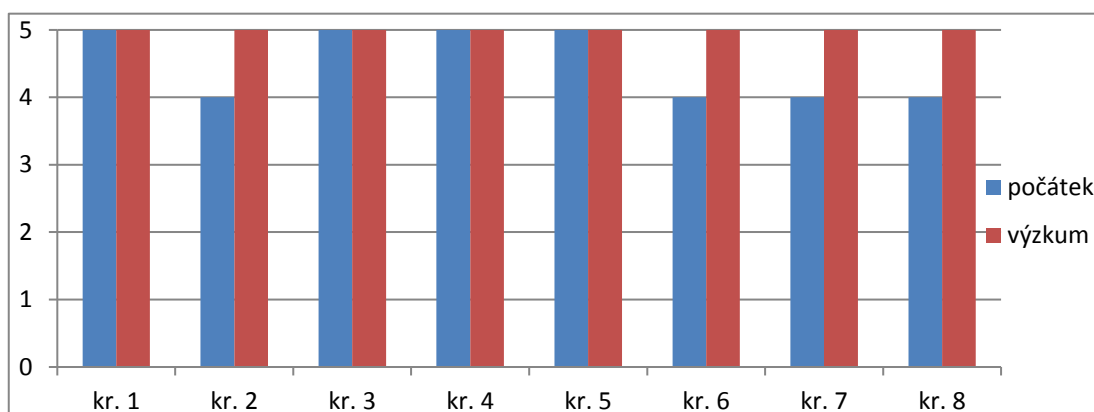
Žákyně 5 má temperamentnější povahu. Ráda něco tvoří a vyrábí. Při těchto činnostech pracuje rychle a chce mít vše hotové jako první. To způsobuje její nepřesnosti a nedůslednosti. Mírné obtíže s nutnou dopomocí se objevily u pěti kritérií. Z těchto pěti kritérií došlo ke zlepšení úrovně jemné motoriky u čtyř sledovaných kritérií a u jednoho kritéria (skládání jednoduchých tvarů) rozvoj nebyl patrný. Rozvoj nebyl patrný u dalších tří kritérií.

6. žák 1

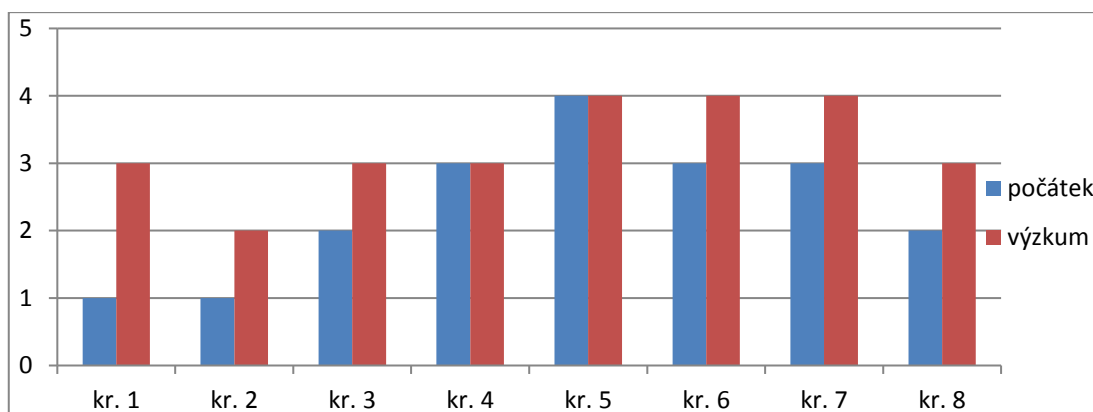
Žák 1 ve všech připravených činnostech aktivně pracoval. Velice se snažil o pečlivost a při dopomoci ochotně spolupracoval. Mírné obtíže se objevily u kritéria číslo 1 (vytržení určitých tvarů) a u kritéria číslo 2 (vytržení malých tvarů). Zde byla nutná dopomoc. U žáka ke zlepšení motorických dovedností došlo u šesti kritérií, u kritéria číslo 8 (nanášení lepidla) k rozvoji nedošlo. Jedno kritérium před i po realizování činností k nabývání jemné motoriky jsem hodnotila na hodnotící škále číslem 5.

7. žák 2

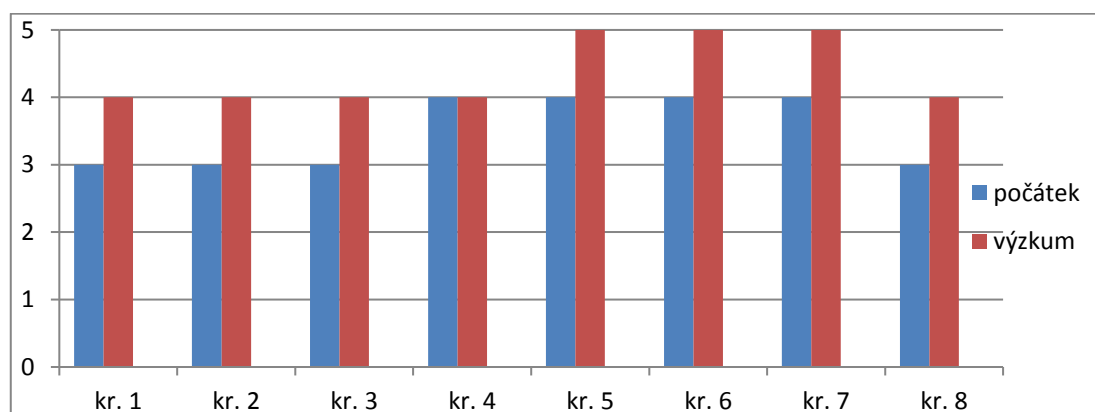
Žák 2 byl velmi zručný. S materiálem i pomůckami pracoval velmi obratně. Zadané úkoly se snažil splnit, byl přesný a pečlivý. U čtyř kritérií jsem hodnotila úroveň jemné motoriky na škále hodnocení číslem 5 (úspěšné provedení) před i po realizování aktivit podporujících rozvoj jemné motoriky. U čtyř kritérií došlo ke zlepšení jemné motoriky.

8. žák 3

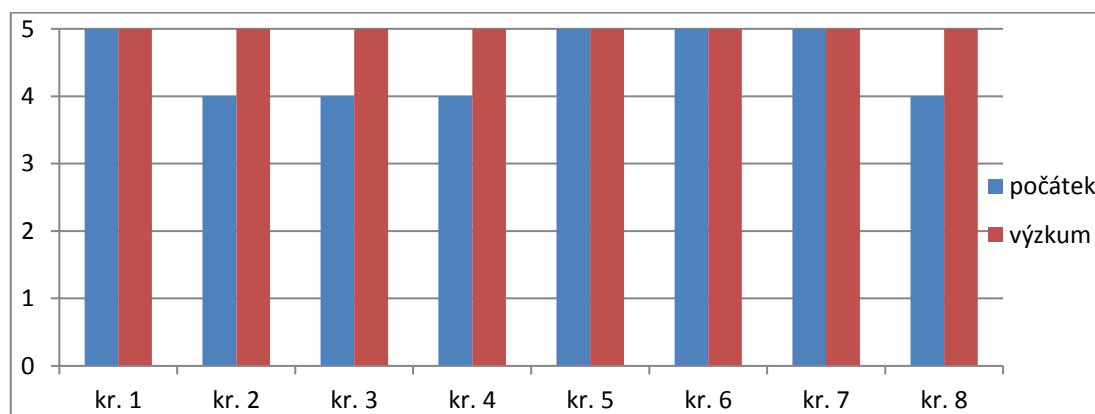
Žák 3 je hyperaktivní chlapec, který dává přednost pohybovým aktivitám. Přesto se s nadšením a zájmem pustil do zadaných úkolů. Někdy pracoval příliš rychle a nedbale. To mělo za následek nepřesnosti u zhotovených výrobků. Velmi často byla nutná dopomoc (u sedmi kritérií), kterou chlapec přijímal a spolupracoval. Velké obtíže s nutnou dopomocí se objevily u dvou kritérií (vytržení určitých tvarů a vytržení malých tvarů). Po realizování činností k nabývání jemné motoriky došlo ke zlepšení u šesti kritérií. Z toho u kritéria číslo 1 (vytržení určitých tvarů) došlo k většímu zlepšení jemné motoriky. Nulový rozvoj motorických dovedností se vyskytl u dvou kritérií.

9. žák 4

Žák 4 projevil zájem o všechny připravené úkoly. Přesto, že měl mírné obtíže při jejich plnění, pracoval s nadšením a rád. Mírné obtíže s nutnou dopomocí se objevily u čtyř kritérií. Po realizování aktivit zaměřených na rozvoj jemné motoriky došlo u sedmi kritérií k jejímu mírnému zlepšení. Rozvoj nebyl patný u kritéria číslo 4 (skládání jednoduchých tvarů)

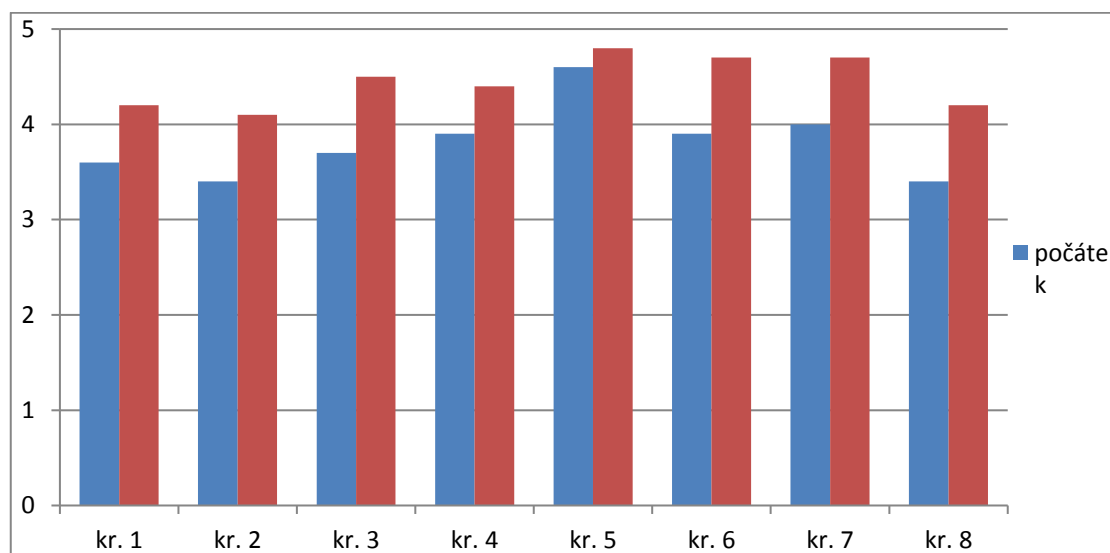
10. žák 5

Žák 5 je chlapec klidnější povahy. Je manuálně zručný a rád se účastí aktivit, které se týkají ručních a výtvarných prací. Již při zjišťování počátečních motorických dovedností jsem u čtyř kritérií hodnotila u tohoto žáka motorické dovednosti na škále hodnocení číslem 5 (úspěšné provedení) a správnost tohoto hodnocení se mi potvrdila i u následného hodnocení, zda došlo či nedošlo k rozvoji jemné motoriky. U zbylých čtyř kritérií došlo k zlepšení motorických dovedností.

Součet hodnocení všech žáků u jednotlivých kritérií

Zhodnocením určitých kritérií, kterých dosáhli jednotliví žáci, jsem vytvořila průměr. Výsledné hodnoty jsem zpracovala do sloupcových grafů.

Z grafu vyplývá, že z hlediska celé skupiny a všech kritérií u těchto žáků, v tomto období, bylo dosaženo mírného zlepšení jemné motoriky.

Závěr

Ve své práci jsem navrhla a vypracovala alternativní soubor činností pro práci s papírem a papírenskými výrobky, pomocí kterých by mělo docházet k rozvoji jemné motoriky u dětí mladšího školního věku při činnostech ve školní družině. V teoretické části jsem se zabývala studiem literatury vztahující se k problematice mladšího školního věku a k problematice rozvoje jemné motoriky u dětí v mladším školním věku. Zjistila jsem, že vývoj jemné motoriky prochází neustálými změnami. Pro dobrý rozvoj jemné motoriky je nutný pozitivní vliv prostředí a výchovy, poskytnutí dodatečného množství podnětů a seznamování se s věcmi, které podporují tento vývoj. Při tomto procesu je důležité neopomenout respektování individuálních potřeb dětí. Dále se v této části věnuji charakteristice školní družiny a její funkci. Uvádím zde činnosti, které podporují u dětí rozvoj jemné motoriky. Popisuji konkrétní školní družinu, kde jsem uskutečnila svůj výzkum. Krátce jsem se také věnovala papíru, jako technickému materiálu, který je jedním z nejvhodnějších a nejpoužívanějších materiálů využívaných při činnostech ve školní družině. V praktické části je navržen soubor činností s papírem a papírenskými výrobky, při kterých dochází k osvojení si základních dovedností při činnostech s papírem a rozvoji jemné motoriky u dětí mladšího školního věku. Popisuji zde kritéria, která jsem následně u těchto činností sledovala. Ve výzkumné části bylo cílem zjistit, zda navržený alternativní soubor činností vede k rychlejšímu, snazšímu a pevnějšímu rozvoji jemné motoriky. Nejprve bylo nutné ověřit si počáteční motorické dovednosti u vybraných žáků. Zjistila jsem, že u většiny žáků byla úroveň jemné motoriky na průměrné úrovni, někteří žáci vykazovali až velmi dobré motorické schopnosti. Následně jsem se v průběhu dvou měsíců snažila jejich motorické dovednosti pomocí určitých činností rozvíjet. Již během těchto činností jsem si všimla u některých žáků určitých pokroků v oblasti rozvoje jemné motoriky. K posouzení vhodnosti námětů z hlediska rozvoje jemné motoriky jsem realizovala činnosti obdobné jako náměty k posouzení počátečních motorických dovedností u žáků, ale tyto činnosti již vyžadovaly větší přesnost, zručnost a pečlivost. Po vyhodnocení sledování určitých kritérií jsem zjistila, že u všech žáků došlo k pokroku v jemné motorice. Vzhledem k délce mého pedagogického šetření tento pokrok nebyl velký. Bylo by zajímavé sledovat problematiku rozvoje jemné motoriky u této skupiny žáků dlouhodobě. Bohužel, tyto žáci již v příštím školním roce nebudou tvořit stejnou skupinu jako tento školní rok.

Jako cíl své práce jsem si zvolila vypracovat soubor činností pro práci s papírem a papírenskými výrobky, pomocí kterých bude docházet k rozvoji jemné motoriky u dětí mladšího školního věku. Ráda jsem hlouběji nahlédla do problematiky rozvoje motoriky u dětí. Při sestavování souboru činností jsem také čerpala se svých dlouholetých zkušeností vychovatelky ve školní družině. Snažila jsem se přiblížit papír jako jeden z nejvhodnějších, nej dostupnějších a nejpoužívanějších technických materiálů vhodných pro činnosti podporující rozvoj motoriky. Nadále se budu ve své pedagogické praxi tomuto tématu věnovat.

Seznam použitých informačních zdrojů

BENDL, Stanislav. *Vychovatelství: učebnice teoretických základů oboru*. Praha: Grada, 2015. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-4248-9.

BEDNÁŘOVÁ, Jiřina a Vlasta ŠMARDOVÁ. *Školní zralost: co by mělo umět dítě před vstupem do školy*. Brno: Computer Press, 2010. Moderní metodika pro rodiče a učitele. ISBN 978-80-251-2569-4.

HÁJEK, Bedřich, Břetislav HOFBAUER a Jiřina PÁVKOVÁ. *Pedagogické ovlivňování volného času: trendy pedagogiky volného času*. Vyd. 2., aktualiz. [i.e. 3. vyd.]. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-262-0030-7.

HONZÍKOVÁ, Jarmila, Ludmila MICHÁLKOVÁ a Jitka VODÁKOVÁ. *Praktické činnosti*. Praha: Univerzita Karlova, 2000. ISBN 80-7290-003-x.

HOLEYŠOVSKÁ, Anna. *Zájmová činnost ve školní družině*. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-586-8.

JUCOVIČOVÁ, Drahomíra. *Reedukace specifických poruch učení u dětí*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2014. Speciální pedagogika (Portál). ISBN 978-80-262-0645-3.

KALHOUS, Zdeněk a Otto OBST. *Školní didaktika*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-571-4.

Klasické české skládačky a hry. Praha: Fragment, 2015. ISBN 978-80-253-2610-7.

KOCIÁNOVÁ, Ludmila. *Praktické činnosti pro 1.-5. ročník základních škol: učebnice zpracovaná podle osnov vzdělávacího programu Základní škola*. Praha: Fortuna, 1997. Praktické činnosti. ISBN 80-7168-441-4.

LANGER, Stanislav. *Problémový žák na prvním stupni základní školy (školy obecné) s úvodem do problematiky školní zralosti dítěte*. Hradec Králové: Kotva, 1999. ISBN 80-900254-5-5.

PÁVKOVÁ, Jiřina. *Pedagogika volného času: teorie, praxe a perspektivy mimoškolní výchovy a zařízení volného času*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-569-5.

PÁVKOVÁ, Jiřina a Bedřich HÁJEK. *Školní družina*. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-751-5.

PETROVSKIJ, Artur Vladimirovič. *Vývojová a pedagogická psychologie*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1977. Knihnice psychologické literatury.

Praktická příprava do školy. Praha: Svojtka & Co., 2011. ISBN 978-80-256-0312-3.

Pravé české papírové skládačky. Praha: Bambook, 2016. ISBN 978-80-271-0001-9.

Školní vzdělávací program pro základní vzdělávání, ŠKOLA PRO VŠECHNY, Školní družina, Základní škola Zdenky Braunerové Roztoky, příspěvková organizace, Školní náměstí 470, 252 63 Roztoky

ŠPAČKOVÁ, Renata. *111 námětů pro tvořivou hru dětí: sborník činností pro mateřské školy*. Ilustroval Renata POKORNÁ. Praha: Portál, 1998. ISBN 80-7178-222-X.

ŠVARCOVÁ-SLABINOVÁ, Iva. *Základy pedagogiky*. 2., upr. a rozš. vyd. Praha: Vydavatelství VŠCHT Praha, 2008. ISBN 978-80-7080-690-6.

VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie: dětství a dospívání*. Vyd. 2., dopl. a přeprac. Praha: Karolinum, 2012. ISBN 978-80-246-2153-1.

VYSKOTOVÁ, Jana a Kateřina MACHÁČKOVÁ. *Jemná motorika: vývoj, motorická kontrola, hodnocení a testování*. Praha: Grada, 2013. ISBN isbn978-80-247-4698-2.

ZELINKOVÁ, Olga. *Pedagogická diagnostika a individuální vzdělávací program: [nástroje pro prevenci, nápravu a integraci]*. Vyd. 3. Praha: Portál, 2011. Pedagogická praxe (Portál). ISBN isbn978-80-262-0044

Přílohy

Příloha č.1 - obsah jednotlivých oblastí vzdělávání

Člověk a svět práce

Výstupy (z pohledu žáka)	Výchovně vzdělávací strategie
Žák se seznamuje s různými pracovními technikami (práce s papírem, textilem, přírodninami, modelínou, keramickou hlinou...)	Práce ve skupinách
Žák rozvíjí zručnost, představivost a fantazii (tvořivé hry se stavebnicemi)	Účast v soutěžích a různých akcích
Žák udržuje hygienu prostředí, provádí sebeobslužné činnosti (zalévání květin, výzdoba třídy a školy)	Dodržování bezpečnosti při práci

Člověk a jeho svět

Výstupy (z pohledu žáka)	Výchovně vzdělávací strategie
Žák pěstuje hezké vztahy – chování ke spolužákům i dospělým osobám (oslovování kamarádů a dospělých)	Rozhovory (vztahy v rodině, pomoc starším osobám)
Žák se učí samostatnosti a správnému vystupování na veřejnosti (důležitá telefonní čísla, první pomoc)	Připomínání významných výročí a událostí
Žák zvládá základní sebeobslužné činnosti	Sebeobsluha při stravování
Žák poznává a chrání přírodu, (práce s atlasy a encyklopediemi, poznávání okolní přírody)	Vycházky, orientace ve městě, poznávání přírody, lidové tradice

Člověk a zdraví

Výstupy (z pohledu žáka)	Výchovně vzdělávací strategie
Žák upevňuje získané dovednosti a návyky (hygiena, společenské chování)	Připomínání a dodržování slušného chování na školních akcích
Žák rozvíjí tělesnou zdatnost, a sportovní chování (míčové hry, běh, závodivé hry, kolektivní hry)	Soutěže družstev, spolupráce se skautským oddílem
Žák se seznamuje s nebezpečnými situacemi (přecházení vozovky, určování dopravních značek, orientace v okolí)	Vycházky, orientace ve městě, poznávání přírody, lidové tradice

Umění a kultura

Výstup (z pohledu žáka)	Výchovně vzdělávací strategie
Žák pěstuje estetické cítění a představivost, rozvíjí fantazii (kreslení, stříhání, návštěva knihovny, ilustrace dětské knihy)	Seznámení s různými technikami, výtvarné soutěže
Žák se zajímá o hudbu, rozvíjí smysl pro rytmus (zpěv, poslechové skladby, hra na hudební nástroje)	Poslech hudby a mluveného slova
Žák dbá na správnou výslovnost a vyjadřovací schopnost (rozpočítadla, jazykolamy, pohádky)	Dramatizace pohádky, recitační soutěže, hlasité čtení
Žák kultivuje vztah k uměleckým dílům (malované písničky, četba na pokračování, taneční hry a písničky)	Návštěva muzeí, galérií, výstav Návštěva divadelního představení, taneční průprava

(ŠVP pro základní vzdělávání, Škola pro všechny, Školní družina, 2018)

Příloha č.2 - zjištění počátečních motorických dovedností

Vytrhávání z papíru

Kritéria sledování: vytržení určitých tvarů, vytržení malých tvarů

Duha

Materiál: barevné papíry, kreslicí karton, lepidlo v tyčince, pastelky

Časová náročnost: 30 minut

Postup: Z barevného papíru vytrháme různé barvy proužků o šířce přibližně 2 cm a délce 20 cm. Tyto proužky potřeme lepidlem a přilepíme na kreslicí karton tak, aby tvořily duhu. Lepíme na šířku kartonu. Následně dokreslíme pastelkami na karton sluníčko, mráček a dešťové kapky.

Skládání z papíru

Kritéria sledování: překládání papíru, skládání jednoduchých tvarů

Notýsek

Materiál: barevné papíry, bílé papíry, pastelky

Časová náročnost: 30 minut

Pomůcky: sešívačka

Postup: Barevný papír přehneme na polovinu a zarýhneme. Tento papír nám bude tvořit obálku notýsku. Stejným způsobem přehneme a zarýhneme tři archy bílého papíru. Založíme papíry do sebe tak, aby barevný papír byl na povrchu. Následně papíry k sobě sešijeme sešívačkou a tím vytvoříme hřbet notýsku. Obálku notýsku ozdobíme malbou s použitím pastelek.

Stříhání papíru

Kritéria sledování: úchop nůžek, přestříhávání papíru

Ježek

Časová náročnost: 30 minut

Materiál: Pruhy barevného papíru (odstíny hnědé) o velikosti 2 cm a délce 12 cm, lepidlo v tyčince, kreslicí karton s obrysem ježka, tužka č.2, pastelky

Pomůcky: nůžky

Postup: Na šířce kreslicího kartonu máme nakreslený obrys ježka. Z pruhů hnědé papíru nastříháme bodliny tak, že budeme postupně odstříhávat kousky z těchto pruhů.

Tyto kousky nalepíme na obrys ježka na karton. Kousky mohou přesahovat obrys, vystihují tak ježkovy bodliny. Následně ježkovi domalujeme pastelkami oko a čumák.

Lepení papírové mozaiky

Kritéria sledování: manipulace s malými tvary papíru, nanášení lepidla štětcem

Louka

Časová náročnost: 30 minut

Materiál: různobarevné kousky barevného papíru velikosti cca 1 cm x 1 cm, lepidlo, zelený kartón

Postup: vybereme si kousky barevných papírů tak, aby vyjadřovaly barvy květů na louce. Jednotlivé kousky potřeme lepidlem, nalepujeme na zelený kartón a tím tvoříme louku.

Příloha č.3 - návrh alternativního souboru činností

Vytrhávání z papíru

Jablíčko

Časová náročnost: 45 minut

Materiál: červené barevné papíry, kreslicí karton, lepidlo v tyčince, pastelky

Pomůcky: Šablona jablka

Postup: Na červený papír obkreslíme pomocí šablony tužkou tvar jablka. Následně tento tvar vytrháme. Potřeme ho lepidlem a nalepíme na kreslicí karton. Nakonec dokreslíme pastelkami stopku a bubák jablka.

Skládání z papíru

Pejsek (Klasické české skládačky a hry/2015)

Časová náročnost: 45 minut

Materiál: bílý čtvercový kancelářský papír, pastelky

Pomůcky: kniha s obrázkovým návodem na složení pejska

Postup: Důkladně si prohlédneme obrázkový postup na složení hlavy pejska. Knihu si dáme na dostupné místo tak, abychom se kdykoliv mohli do ní podívat a ujistit se o správnosti našeho postupu při skládání. Vezmeme si čtvercový papír a přeložíme k sobě protilehlé rohy. Trojúhelník, který vznikne, přeložíme napůl a zase rozevřeme, vznikne dělicí čára. Ohneme horní protilehlé rohy tak, aby vznikla ouška pejska. Nakonec ohneme dolní roh, který znázorňuje čumák pejska a přilepíme ho lepidlem. Pejskovi dokreslíme obličej pastelkami.

Stříhání z papíru

Plot

Časová náročnost: 45 minut

Materiál: barevné papíry, kreslicí karton, tyčinkové lepidlo, pastelky

Pomůcky: nůžky

Postup: Na kreslicí karton nakreslíme pastelkami podzimní stromy. Z barevných papírů vystříháme pruhy, které budou znázorňovat plot. Musíme nastříhat dva rozměry. Jeden použijeme na konstrukci plotu a druhé na jeho plaňky. Nastříhané pruhy potřeme lepidlem a nalepíme na karton s namalovanými stromy.

Lepení papírové mozaiky

List

Časová náročnost: 45 minut

Materiál: barevné papíry, kreslicí karton, tyčinkové lepidlo, tužka, hnědá pastelka

Pomůcky: šablona javorového listu, nůžky

Postup: obkreslíme si tužkou tvar listu na kreslicí karton. Nastříháme malé kousky 0,5 cm x 0,5 cm barevných papírů. Následně je potíráme lepidlem a lepíme na do tvarů listu tak, aby nepřesahovaly jeho obrys. Dokreslíme stopku.

Příloha č.4 - zjištění stavu motorických dovedností po realizování činností

Vytrhávání z papíru

Kritéria sledování: vytržení určitých tvarů, vytržení malých tvarů

Květina

Časová dotace: 45 minut

Materiál: barevné papíry, lepidlo Herkules, štětec, kreslicí karton

Postup: Z barevných papírů vytrháváme různě velké kousky tak, aby vyjadřovaly část květiny, kterou právě tvoříme. Musíme vytrhat dlouhý stonek, listy, kulatý střed květu a okvětní lístky. Vytrhané díly květiny potíráme tekutým lepidlem za pomoci štětce a následně je nalepíme na kreslicí karton tak, abychom docílili tvaru květiny.

Skládání z papíru

Kritéria sledování: překládání papíru, skládání jednoduchých tvarů

Peněženka (Pravé české papírové skládačky/2016)

Časová náročnost: 45 minut

Materiál: barevné papíry, pastelky

Pomůcky: kniha s obrázkovým návodem na složení peněženky

Postup: Důkladně si prohlédneme obrázkový postup na složení peněženky. Knihu si dáme na dostupné místo tak, abychom se kdykoliv mohli do ní podívat a ujistit se o správnosti našeho postupu při skládání. Bílý kancelářský papír přeložíme napůl, opět rozložíme, a tím vznikne dělicí čára. Postupně ohneme levou stranu ke středu a pravou stranu ke středu. Skládačku přeložíme na půl a opět rozložíme. Spodní část skládačky ohneme ke středu a pak i horní část. Nakonec přeložíme na půlku a vzniknou dvě kapsičky. Na peněženku dokreslíme pastelkami zapínání a květiny.

Stříhání z papíru

Kritéria sledování: úchop nůžek, přestříhávání papíru

Dýně

Časová dotace: 45 minut

Materiál: zelené, hnědé a oranžové barevné papíry, papírový talíř, pastelky, lepidlo tekuté Herkules, tužka

Pomůcky: nůžky, šablona dýně, štětec

Postup: Na barevný papír oranžový obkreslíme obrys dýně podle šablony a vystříhneme ho. Ze zeleného papíru vystříhneme list a z hnědého papíru stopku k dýni. Za pomoci štětce nanese se lepidlo a přilepíme dýni, list a stopku na papírový talíř. Pastelkami dokreslíme detaily na dýni a listy na okraj papírového talíře.

Lepení papírové mozaiky

Kritéria sledování: manipulace s malými tvary papíru, nanášení lepidla štětcem

Slunce

Časová dotace: 45 minut

Materiál: barevné papíry, tekuté lepidlo Herkules, kreslicí karton

Pomůcky: štětec, nůžky

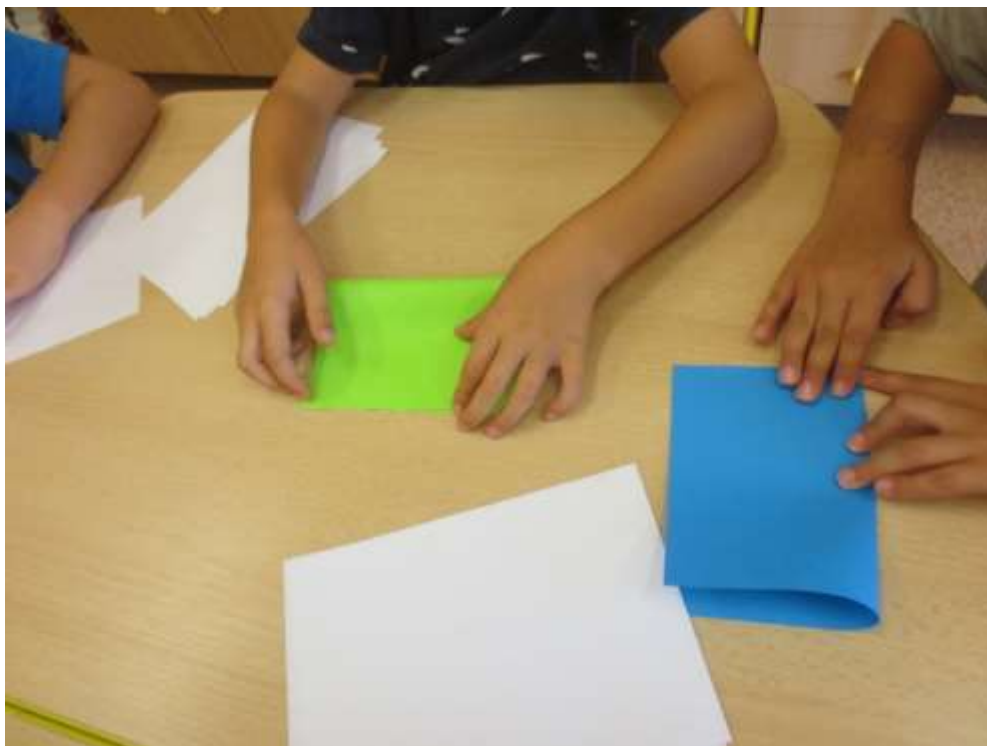
Postup: Z archu žlutého barevného papíru vystříháme deset pruhů cca 1,5cm x 8 cm. Zbylý žlutý papír rozstříháme na malé nepravidelné díly cca 1 cm x 1 cm. Štětcem nanese se lepidlo na vystříhané díly a lepíme je na kreslicí karton tak, aby vytvořily kruh, případně ovál. Na proužky opět nanese se lepidlo a přilepíme po obvodu kruhu (oválu). Ty znázorňují paprsky slunce. Z barevných papírů vystříháme detaily na obličej sluníčka: oči, nos, pusku, tváře a po nanesení lepidla je přilepíme na slunce.

Příloha č.5 - fotodokumentace úkolu č.1

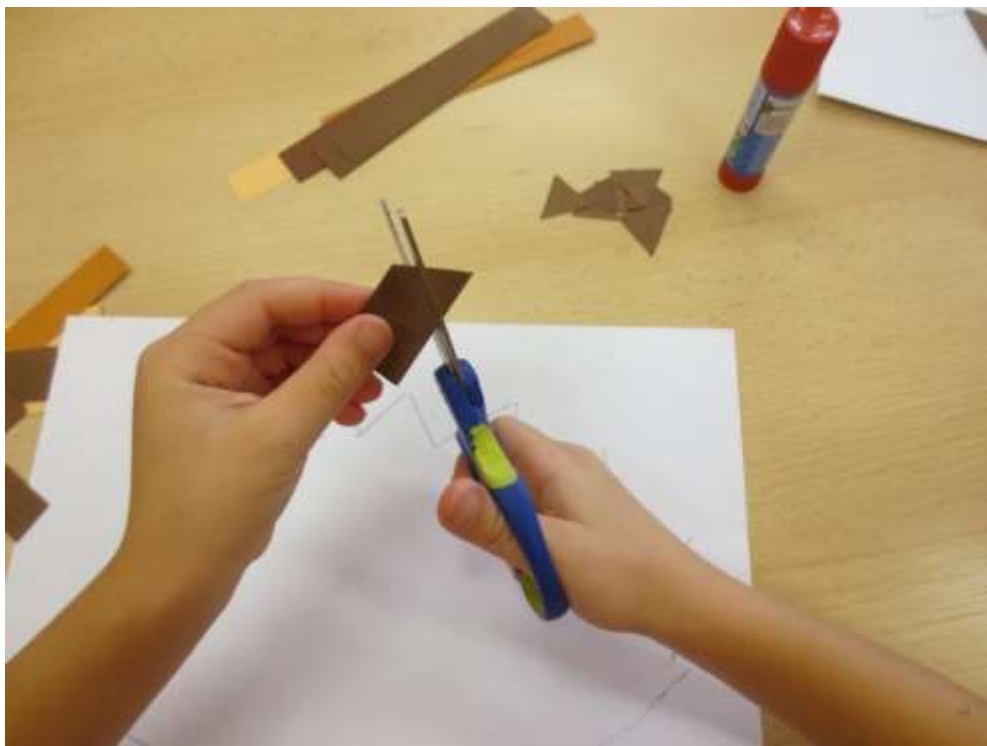
Úkol č.1 - vytrhávání papíru (zjištění počátečních motorických dovedností)

Příloha č.6 - fotodokumentace úkolu č.2

Úkol č.2 – skládání papíru (zjištění počátečních motorických dovedností)

Příloha č.7 - fotodokumentace úkolu č.3

Úkol č.3 - stříhání papíru (zjištění počátečních motorických dovedností)

Příloha č.8 - fotodokumentace úkolu č.4

Úkol č.4 - lepení papírové mozaiky (zjištění počátečních motorických dovedností)

Příloha č.9 - fotodokumentace činnosti k rozvoji jemné motoriky

Činnosti k rozvoji jemné motoriky – vytrhávání papíru

Činnosti k rozvoji jemné motoriky – skládání papíru

Činnosti k rozvoji jemné motoriky – stříhání papíru

Činnosti k rozvoji jemné motoriky – lepení papírové mozaiky

Příloha č.10 - fotodokumentace úkolu č.1

Úkol č.1 - vytrhávání papíru (motorické dovednosti po realizování činností)

Příloha č. 11 - fotodokumentace úkolu č.2

Úkol č.2 – skládání papíru (motorické dovednosti po realizování činností)

Příloha č. 12 - fotodokumentace úkolu č.3

Úkol č.3 - stříhání papíru (motorické dovednosti po realizování činností)

Příloha č. 13 - fotodokumentace úkolu č.4

Úkol č.4 - lepení papírové mozaiky (motorické dovednosti po realizování činností)